БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ҚИЗИЛ ЎЗБЕКИСТОН

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТ (большевик)ЛАР ПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ, ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ, ШАҲАР КОМИТЕТЛАРИ ВА ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

№ 43 (6718)

28 ФЕВРАЛЬ ЖУМА 1947 ЙИЛ

БАҲОСИ 20 ТИЙИН

ЎЗБЕКИСТОНДА МЕДИЦИНА ФАНИНИНГ ЗЎР БАЙРАМИ

Бугун ўзбек халқи медицина илмининг маркази бўлган В. М. Молотов номли Тошкент медицина институтининг 25 ёшга кирган кунини — шонли юбилейини байрам қилмоқда.

Бу байрам тобора такомиллашиб бораётган социалистик медицина фанининг байрамидир. Ўтмишда халқимиз феодализм урф-одатлар та'сири остида кинна солиш, фолбинга кўрсатиш, ўқитиш ва қон чиқаришлардан жуда кўп жабр ва жафо кўрган эди. Натижада халқимиз ўз дардига шифо топа олмасдан бирон дарднинг азобида ўлиб кетар ёки мажруҳ бўлиб қолар эди.

Ўтмишда қолоқ бўлган Ўзбекистон Улуғ Октябрь социалистик революциясидан кейин, партиямизнинг ленинча-сталинча миллий сиёсати амалга оширилиши натижасида, Совет Иттифоқининг кенг оиласида техника, қишлоқ хўжалиги ва шаклан миллий, мазмунан социалистик маданияти тобора ўсиб, яшнаётган илғор республикалардан бирига айланди.

Шу йиллар ичида, партия ва ҳукуматимизнинг ғамхўрлиги ва улуғ рус халқининг яқиндан берган қардошларча ёрдами натижасида ўн минглаб ўзбеклар олий мактабларни битирдилар ва социалистик маданиятимизнинг турли ва мураккаб соҳаларида мутахассис бўлиб етишдилар. Бугун совет жамоатчилиги катта сиёсий ва маданий воқиани, я'ни ўртоқ В. М. Молотов номидаги Тошкент медицина институтининг шонли юбилейини байрам қилмоқда.

1919 йил 2 августда Туркистон давлат университети қошидаги медицина факультети тузилган эди. Бу эса Шарқ халқлари ҳаётида муҳим воқиа бўлиб Ўрта Осиёда феодализм даврининг қолоқ тиббиётига қарши янги замон совет медицинасининг биринчи киритилиши эди. Бу факультет улуғ рус халқи олимларининг катта ташкилий, илмий ва педагогик фаолияти натижасида ўсди ва мустаҳкамланди. Шундан кейин 1931 йилда медицина факультети ҳаётида муҳим воқиа юз берди. Иттифоқ ҳукуматининг кўрсатмасига мувофиқ бу факультет мустақил медицина институтига айлантирилди ва Ўзбекистон ССР Соғлиқни сақлаш халқ комиссарлигининг ихтиёрига ўтди.

Шу даврдан бошлаб медицина институтининг факультет ва кафедралари кенгайди, илмий ва педагогик ишлари ўсиб тобора ривожланди. Институт Ўзбекистондагина эмас, балки Ўрта Осиёдаги энг йирик олий ўқув юртларидан бирига айланди. Институт факультетларининг ҳаммаси ўз ўқув базасига ва клиникаларига эгадир. Тошкент медицина институти 25 йил мобайнида мамлакатимизга 4. 814 та врач тайёрлаб берди. Булардан 626 таси ерли миллат кишиларидир.

Дастлабки даврда ТошМИда 14 профессор блан 10 ассистент дарс берган, халос. Ҳозирги вақтда институтда 387 ўқитувчи бор, булардан 44 таси профессор, 87 таси доцент, 216 таси ассистентдир. Шулардан ерли миллат кишиларидан 3 профессор, 21 доцент ва 35 ассистент бор. Тошкент медицина институтида ўқиётган студентлар сони йилдан-йилга ошмоқда. 1920 йилда институтда атиги 205 студент (булардан ерли миллат кишилари 5 та) ўқиган бўлса, 1946 йилда уч минг студент ўқиди (булардан 500 таси ерли миллат ёшларидир). ТошМИ клиникаларидаги ўринлар тобора кўпаймоқда. 1920 йилда ҳамма клиникаларда беморлар учун фақат 350 ўрин бор эди, 1946 йилда 1. 625 тага етди. ТошМИ кутубхонаси республикамиз пойтахтидаги энг бой ва нодир китобларга эга бўлган кутубхоналардан биридир.

Тошкент медицина институтининг коллективи ўзининг илмий ўқув ишларидан ташқари республикамизнинг барча иншоот ва қурилиш ишларига ҳам яқиндан қатнашиб ёрдам бериб келади. Айниқса Ватан уруши йилларида Тошкент медицина институти 2.122 врач етказиб, катта иш қилди. Пойтахтдаги энг йирик госпитальларнинг ҳаммасига ёрдам берди.

Тошкент медицина институтининг босиб ўтган тарихий йўли—шаклан миллий ва мазмунан социалистик маданиятнинг ривожланиш йўли, ўзбек халқининг гигант қадамлар блан фан ва маданиятнинг илғор чўққиларига кўтарилишдаги чинакам кураш йўлидир.

Тошкент медицина институти илғор фаннинг улуғ арбоблари бўлмиш Ленин блан Сталиннинг иродаси ва уларнинг доимий ёрдамлари натижасида ўсди, улғайди ва ўзининг чорак асрлик шонли тарихига эга бўлди. Тошкент медицина институтининг шонли байрами ўзбек халқининг байрамигина бўлиб қолмай, балки Совет Иттифоқидаги барча фан ва маданият аҳлининг ҳам байрамидир. Иттифоқимизнинг турли шаҳар, район ва қишлоқларидан келаётган телеграмма ва табриклар фан арбобларининг Тошкент медицина институтига совет Шарқида энг йирик медицина илмий маркази бўлиб қолиш учун чин қалбларидан муваффақиятлар тилаб изҳор қилаётган истак ва орзулари бунинг ёрқин далилидир.

Қувончли байрам кунларида дўстлар томонидан изҳор қилинган бу истак ва орзулар Ўзбекистон фан ва маданият аҳлларини қувонтиради ва шу блан бирга, фанимиз ва олимларимиз зиммасига янги вазифалар юклайди.

Сталинча тўртинчи бешйилликнинг иккинчи йил программаси халқ хўжалигимизнинг, фан ва маданиятимизнинг барча соҳаларида ғайрат ва маҳорат блан ишлаб, давримизнинг улуғвор вазифаларини муддатидан илгари бажаришни талаб этади.

Медицина институтининг коллективи олдида фанни чуқур эгаллаган, ҳозирги замон талабларига тўла жавоб бера оладиган иқтидорли врачлар етказиб бериш, халқимизнинг соғлиғини бундан кейин ҳам яхшиламоқ учун янги усуллар излаб топиш ва илмий-текшириш ишларини янада ривожлантириб, нодир асарлар яратиш каби фахрли вазифалар турипти. Шу блан бирга, айниқса ўзбек ёшларидан малакали врачлар етказишни бирнеча марта ошириш, ўзбек тилида медицинага доир дарсликлар ва оммабоп брошюралар яратишга алоҳида э'тибор бериш зарур.

Ҳеч шубҳа йўқки, ўртоқ В. М. Молотов номидаги Тошкент медицина институтининг педагогик коллективи ва студентлар оммаси бу улуғвор вазифаларни шараф блан бажарадилар.

Яшасин илғор совет фани ва унинг ижодчиси улуғ Сталин!

ВЦСПСнинг XVI ПЛЕНУМИНИ ЧАҚИРИШ ТЎҒРИСИДА

ВЦСПС президиуми 1947 йил 25 мартда ВЦСПСнинг XVI пленумини чақиришга қарор қилди.

Пленумнинг рўзномасига қуйидаги масалалар киритилди: 1. Саноат, транспорт корхоналарида ҳамда қурилишларда корхона ма'муриятлари блан касаба союзларининг фабрика-завод комитетлари ўртасида коллектив шартномалар тузиш ҳақида; 2. Касаба союзлари область, ўлка, республика, йўл, ҳавза ва марказий комитетларининг ҳисоботлари ва сайловларини ўтказиш ҳақида.

ВЦСПСда

ФАБРИКА-ЗАВОД ТА'ЛИМИ МАКТАБЛАРИГА БЎЛАДИГАН ГАЛДАГИ ЧАҚИРИҚНИ ЎТКАЗИШДА КАСАБА ТАШКИЛОТЛАРИНИНГ ИШТИРОКИ ТЎҒРИСИДА

1947 йил 1 мартдан 1 апрельгача Меҳнат резервлари министрлигига қарашли фабрика-завод та'лими мактабларига шаҳар ва қишлоқ ёшлари яна чақирилади (сафарбар қилинади).

ВЦСПС секретариати касаба союз ташкилотларига саноат, транспорт ва қурилиш ишлари учун давлат йўли блан меҳнат резервлари тайёрлашнинг жуда муҳим эканлигини ишчи ва хизматчиларга, шунингдек уларнинг оила а'золарига яхши тушинтиришни таклиф этди. Фабрика-завод та'лими мактабларига ёшларни чақирадиган шаҳар ва район комиссияларига касаба союзларининг вакилларини тайинлаш, чақириқ пунктларида, клуб ва ётоқхоналарда ёшларга маданий хизмат ишларини уюштириш зарур.

Касаба союз ташкилотлари фабрика-завод та'лими мактабларининг янги келадиган ёшларни қабул қилишга қандай тайёрланганликларини текшириб чиқишлари, ётоқхоналар, та'лим бинолари ва ошхоналарнинг ремонт қилиниши ва жиҳозланишига алоҳида э'тибор беришлари керак.

ВЦСПС секретариати медицина-санитария ходимлари касаба союзининг Марказий Комитетига чақирилувчи ёшларга медицина ёрдами беришни, темир йўл ишчилари касаба союзи Марказий Комитетига чақирилган ёшларни тегишли жойларга етказиш учун ўз вақтида махсус поездлар берилишини та'минлашни топширди. Тикувчилик саноати касаба союзи ходимларининг Марказий Комитети янги қабул қилинадиган ёшлар учун усти-бош, ички кийим ва ётоқ асбоблари тайёрлаб бериш тўғрисидаги буюртмаларнинг қандай бажарилаётганлигини текшириб чиқиши керак. (ТАСС).

ХРОНИКА

Медицина ходимлари тайёрлаш соҳасида муваффақиятли ишлаганликлари ва В. М. Молотов номидаги Тошкент медицина институтининг 25 йиллиги муносабати блан Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг 1947 йил 24 февральда чиқарган Фармонига мувофиқ, бу институтнинг ходимларидан 202 киши Ўзбекистон ССР Олий Советининг Фахрий ёрлиғи блан мукофотланди.

Польша республикасининг бош министри Ю. Циранкевич жаноблари Москвага келди

Польша республикасининг Бош Министри Ю. Циранкевич жаноблари, Саноат Министри Г. Минц жаноблари ва бошқа расмий вакиллар 25 февральда Москвага келдилар.

Белоруссия вокзалида уларни СССР Министрлар Совети Раисининг Ўринбосари ва Ташқи Ишлар Министри В. М. Молотов, СССР Ташқи Ишлар Министрининг Ўринбосари А. Я. Вишинский, СССР Ташқи Савдо Министрининг Ўринбосари И. Ф. Семичастнов, Москва Совети Раисининг Ўринбосари П. В. Абрамов, Москва шаҳрининг коменданти генерал-лейтенант К. Р. Синилов, СССР Ташқи Ишлар Министрлиги Протокол Бўлимининг Мудири Ф. Ф. Молочков, СССР Ташқи Ишлар Министрлиги 4-нчи Европа бўлимининг мудири А. М. Александровлар кутиб олдилар.

Уларни Муваққат Ишончли Вакил Г. Вольпе жаноблари бошчилигида Польша республикасининг Москвадаги элчихонаси а'золари, Москвадаги Элчихона ва Миссияларнинг бошлиқлари ҳам кутиб олдилар.

Кутиб олиш вақтида фахрий қоровул қўйилган эди ва Польша республикаси ҳамда СССРнинг давлат гимнлари ижро этилди.

Вокзал Польша ва Совет байроқлари блан безатилган эди.

Ю. Циранкевич жанобларининг баёноти

Польша республикасининг бош министри Циранкевич жаноблари Москвага келиши блан вокзалда микрофон олдида қуйидагиларни айтди:

— Москва аҳолиси, Совет Иттифоқининг гражданлари! Мен поляк халқининг вакили сифатида келдим. Поляк халқи гитлерчилар ҳужумининг биринчи қурбони бўлган эди. Мен ёлғиз ўз кучи блангина озодликка эришиш йўлида курашиш мумкин эмаслигини жуда яхши тушинган халқнинг вакили сифатида келдим. Муҳориш уруш ҳаракатлари давом этган олти йил мобайнида халқимиз барча сулҳпарвар миллатларнинг ғоят катта умумий кучлари блангина ўз озодлигини қўлга киритa олишини жуда яхши тушинди. Мен ана шу халқнинг вакили сифатида келдим. Мен гитлерчиларнинг мудҳиш оккупацияси давом этган йилларда энг катта қурбон бериб, гитлерчилар тажовузига энг қаттиқ қаршилик кўрсатган Совет Иттифоқингизга келдим.

Шу йиллар мобайнида биз халқимизнинг тақдири бу ерда, қонга беланган рус тупроғида ҳал этилганини, сиз қаҳрамонлик кўрсатган кунларда, Сталинград жангларида ҳал этилганини, сизнинг қон тўкиб берган қурбонларингиз ва Қизил Армиянинг ғоят зўр ғайрати натижасида ҳал этилганини тушиндик.

Биргаликда ҳаракат қилиниши натижасида озодликка эришилди.

Ҳозир фашизм ҳаробалари, Берлин ҳаробалари устида Қизил Армия байроғи, иттифоқчи армияларнинг байроқлари ҳилпиллаб турибди. Биргаликда ҳаракат қилиб, фашизмни қандай енга олган бўлсак, биргаликда иш кўрилиши натижасидагина тинчлик ўрнатилиши мумкинлигини ҳам яхши биламиз. Совет Иттифоқи халқлари блан поляк халқининг биргалашиб ҳаракат қилиши орқасида озодликка эришдик. Биз поляклар бу озодликни, мустақиллик ва тинчликни биргалашиб ҳимоя қилиш зарурлигини ҳам жуда яхши тушинамиз. Мен бу ерга худди шунинг учун, я'ни биргаликда тинчлик ўрнатиш ва поляк халқи номидан бу ишга мамлакатимиз қўлидан келган қадар ҳисса қўшиш учун келдим. Мамлакатимиз катта қийинчиликларга қарамай, вайронгарчиликдан тикланаётир. Мен сизлар блан биргалашиб, сизлар блан иттифоқ бўлиб немислар хавфидан бундан кейин ҳам тамоман халос бўлишимиз учун келдим.

Поляк халқининг вакили сифатида сизларни қизғин табриклайман.

Яшасин Польша блан Совет Иттифоқининг ҳамжиҳатлиги!

Яшасин халқларимизнинг абадий дўстлиги!

СССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ МАЖЛИСЛАРИ

Иттифоқ Совети ва Миллатлар Советининг 1947 йил 25 февральдаги қўшма мажлиси тўғрисида ИНФОРМАЦИОН БИЛДИРИШ

25 февраль, кундуз соат 12 да, Кремльда, СССР Олий Советининг мажлислар залида, Иттифоқ Совети ва Миллатлар Советининг қўшма мажлиси бўлди.

Иттифоқ Советининг Раиси депутат **А. А. Жданов** раислик қилади.

СССР Конституциясига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида СССР Олий Совети томонидан ташкил қилинган Таҳрир комиссиясининг раиси депутат **А. Я. Вишинский** доклад қилади.

Доклад тамом бўлганидан кейин Иттифоқ Совети ва Миллатлар Советининг қўшма мажлиси тугайди.

Миллатлар Советининг 1947 йил 25 февральдаги мажлиси тўғрисида ИНФОРМАЦИОН БИЛДИРИШ

25 февраль, кундуз соат 1—30 минутда, Кремльда, СССР Олий Советининг мажлислар залида, Миллатлар Советининг мажлиси бўлди.

Миллатлар Советининг Раиси **В. В. Кузнецов** раислик қилади.

Рўзномада — СССР Конституциясига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш учун СССР Олий Совети томонидан ташкил қилинган Таҳрир комиссиясининг докладини муҳокама қилиш масаласи.

Депутат **Ж. Шаяхметовнинг** (Қозоғистон ССР, Туркистон округи) таклифига биноан, Миллатлар Совети Таҳрир комиссиясининг доклади юзасидан музокара очилмасин, балки СССР Конституцияси (Асосий қонун)га киритиладиган ўзгартириш ва қўшимчалар ҳақидаги Қонун овозга қўйилсин, деган қарорни қабул қилади. Бу қонун дастлаб моддама-модда, сўнгра бутунича бир оғиздан қабул қилинеди.

Миллатлар Совети рўзномадаги учинчи масалани — Миллатлар Советининг қонун лойиҳалари комиссияси тўғрисидаги Низомни тасдиқлаш масаласини кўра бошлайди. Низом лойиҳаси тўғрисида Миллатлар Совети Қонун лойиҳалари комиссиясининг раиси депутат Г. В. Перов (Эстония ССР, Таллин Денгиз округи) доклад қилади.

Музокараларда депутат **И. С. Беляев** (Карель-Фин ССР, Суоярвий округи), депутат **М. А. Иброгимов** (Озарбайжон ССР, Қозоқ округи), депутат **Н. К. Прейкшас** (Литва ССР, Тельшай округи) сўзладилар.

Музокаралар тамом бўлганидан кейин, Миллатлар Советининг Қонун лойиҳалари комиссияси тўғрисидаги Низом бир оғиздан тасдиқланди.

Миллатлар Совети рўзномадаги сўнгги масалани — СССР Олий Совети Президиумининг Фармонларини тасдиқлаш масаласини муҳокама қилишга киришади. Бу масала ҳақида СССР Олий Совети Президиумининг секретари депутат **А. Ф. Горкин** доклад қилади.

Миллатлар Совети СССР Олий Совети Президиумининг қуйидаги кишиларни тайинлаш тўғрисидаги фармонларини бир оғиздан тасдиқлайди.

Александр Федорович **Засядькони** СССР Ғарбий районлар кўмир саноати министри қилиб тайинлаш тўғрисида.

Дмитрий Григорьевич **Оникани** Шарқий районлар кўмир саноати министри қилиб тайинлаш тўғрисида.

Иван Александрович **Бенидиктовни** СССР Қишлоқ хўжалиги министри қилиб тайинлаш тўғрисида.

Николай Александрович **Скворцовни** СССР Совхозлар министри қилиб тайинлаш тўғрисида.

Ефим Иванович **Смирновни** СССР Соғлиқни сақлаш министри қилиб тайинлаш тўғрисида.

Миллатлар Совети СССР Олий Совети Президиумининг Максим Захарович **Сабуровни** СССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари қилиб тайинлаш тўғрисидаги Фармонини бир оғиздан тасдиқлайди.

Миллатлар Советининг рўзномасидаги масалалар муҳокама қилиниб бўлди. Миллатлар Советининг Раиси депутат **В. В. Кузнецов** Миллатлар Советининг учинчи Сессиясини ёпиқ деб э'лон қилади.

Иттифоқ Советининг 1947 йил 25 февральдаги мажлиси тўғрисида ИНФОРМАЦИОН БИЛДИРИШ

25 февраль кундуз соат 4 — 30 минутда, Кремльда, СССР Олий Советининг мажлислар залида Иттифоқ Советининг мажлиси бўлди.

Иттифоқ Совети Раисининг Ўринбосари депутат **Н. Д. Ундасинов** раислик қилади.

Рўзномада СССР Конституциясига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш юзасидан СССР Олий Совети томонидан тузилган Таҳрир комиссиясининг докладини муҳокама қилиш масаласи турибди.

Иттифоқ Совети депутат **И. А. Власовнинг** (Брянск области, Бежицк округи) таклифига кўра, Таҳрир комиссиясининг доклади юзасидан музокаралар очмасдан, СССР Конституцияси (Асосий Қонун) текстига ўзгариш ва қўшимчалар киритиш ҳақидаги Қонунни овозга қўйишга киришиш тўғрисида қарор қабул қилади. Қонун аввал моддама-модда, сўнгра бутунича якдиллик блан қабул қилинади.

Иттифоқ Совети рўзномадаги учинчи масалага — Иттифоқ Советининг Қонун лойиҳалари комиссияси ҳақидаги Низомни тасдиқлаш масаласини муҳокама қилишга киришади. Иттифоқ Советининг Қонун лойиҳалари комиссиянинг Раиси депутат **А. Н. Поскребишев** (Бошқирдистон АССР, Белебей округи) Низом лойиҳаси ҳақида доклад қилади.

Музокараларда депутат **М. С. Гречуха** (Украина ССР, Бережан округи), депутат **П. К. Пономаренко** (Белоруссия ССР, Минск-қишлоқ округи), депутат **М. И. Барамия** (Грузия ССР Потий округи) сўзга чиқдилар.

Музокаралар тамом бўлиши блан Иттифоқ Советининг Қонун лойиҳалари комиссияси ҳақидаги Низом якдиллик блан тасдиқланади.

Иттифоқ Совети рўзноманинг сўнгги моддасини кўришга, — СССР Олий Совети Президиумининг Фармонларини тасдиқлашга киришади. СССР Олий Совети Президиумининг секретари **А. Ф. Горкин** бу масала юзасидан доклад қилади.

Иттифоқ Совети СССР Олий Совети Президиумининг қуйидаги кишиларни тайинлаш тўғрисидаги Фармонларини якдиллик блан тасдиқлайди:

Александр Фёдорович **Засядькони** СССР Ғарбий районлар кўмир саноати министри қилиб.

Дмитрий Григорьевич **Оникани** СССР Шарқий районлар кўмир саноати министри қилиб.

Иван Александрович **Бенедиктовни** СССР Қишлоқ хўжалик министри қилиб.

Николай Александрович **Скворцовни** СССР Совхозлар министри қилиб.

Ефим Иванович **Смирновни** СССР Соғлиқни сақлаш министри қилиб.

Иттифоқ Совети СССР Олий Совети Президиумининг Максим Захарович **Сабуровни** СССР Министрлар Совети, Раисининг Ўринбосари қилиб тайинлаш тўғрисидаги Фармонини якдиллик блан тасдиқлайди.

Раис депутат **А. А. Ждановнинг** қуйидаги аризасини ўқиб эшитдиради:

«Асосий иш блан кўп банд бўлганлигим туфайли ушбунинг блан Иттифоқ Советидан мени Иттифоқ Совети Раиси вазифасидан озод қилишини сўрайман.

Иттифоқ Советининг Раиси депутат

Андрей Жданов.

1947 йил, 24 февраль».

Иттифоқ Совети депутат А. А. Ждановнинг илтимосини қондиради.

Депутат **П. С. Попков** Ленинград, Москва, Минск ва Сталинград депутатлари гуруҳи номидан сўзга чиқиб, Москва шаҳар Сокольники округидан Иттифоқ Советига депутат бўлган ўртоқ Иван Андреевич **Парфёновни** Иттифоқ Советининг Раиси қилиб сайлаш тўғрисида таклиф киритади.

Иттифоқ Совети депутат **И. А. Парфёновни** якдиллик блан Иттифоқ Советининг Раиси қилиб сайлайди.

Иттифоқ Советининг кун тартибидаги масалалар кўрилиб бўлди. Иттифоқ Совети Раисининг Ўринбосари депутат **Н. Д. Ундасинов** Иттифоқ Советининг учинчи Сессиясини ёпиқ деб э'лон қилади.

Иттифоқ Совети ва Миллатлар Советининг қўшма мажлиси

25 февраль, эрталаб соат 12 да, Кремль саройининг Катта залида, Иттифоқ Совети ва Миллатлар Советининг қўшма мажлиси бўлди.

Раис столи ёнида Иттифоқ Советининг Раиси депутат **А. А. Жданов**, Миллатлар Советининг Раиси депутат **В. В. Кузнецов** ва уларнинг ўринбосарлари депутат **Т. Д. Лысенко**, депутат **Н. Д. Ундасинов**, депутат **Ч. А. Асланова** ва депутат **П. А. Левицкийлар**, ҳукумат ложаларида **В. М. Молотов, Л. П. Берия, А. А. Андреев, А. И. Микоян, К. Е. Ворошилов, Л. М. Каганович, Г. М. Маленков, Н. М. Шверник, Н. А. Вознесенский, Н. А. Булганин, А. А. Кузнецов, Н. С. Патоличев, Г. М. Попов** ўртоқлар, СССР Олий Совети Президиумининг а'золари, СССР Министрлари ўтириптилар.

Депутатлар ва меҳмонлар партия ва ҳукумат раҳбарларини қизғин табриклаб қарши оладилар.

Палаталарнинг қўшма мажлисини депутат А. А. Жданов очади.

Рўзномада «СССР Конституциясига ўзгартиш ва қўшимчалар киргизиш тўғрисида»ги масала — СССР Олий Совети томонидан сайланган Таҳрир комиссиясининг доклади.

Доклад учун сўз Таҳрир комиссиясининг раиси депутат **А. Я. Вишинскийга** берилади.

Ўртоқ Вишинский бундан ўн йил илгари советларнинг VIII фавқулодда қурултойи ўртоқ Сталин доклади юзасидан Совет Социалистик Республикалари Иттифоқининг Конституциясини қабул қилганлигини, бу конституция мамлакатимиз халқларининг ҳаётида тарихий роль ўйнаганлигини эслатиб, халқимиз жуда мувофиқ суратда Сталин Конституцияси деб атаган СССР Конституцияси асосида социализм ва демократиянинг таянчи ҳамда қудратли истиҳкоми бўлган Совет давлати ривожланмоқда ва мустаҳкамланмоқда, деди.

Ўртоқ Вишинский Сталин Конституцияси байроғи остида, ўртоқ Сталин етакчилигида СССР халқларининг уруш даврида ва меҳнат соҳасида эришган тарихий ғалабалари ҳақида гапиради.

Ўтган йиллар мобайнида, дейди докладчи, социалистик демократизмнинг буюк асосларига таянган совет жамоат тузуми янада мустаҳкамланди. 1937 йилда Сталин Конституцияси асосида СССР Олий Советига ўтказилган биринчи сайловлар буни айниқса яққол кўрсатди. Сталин Конституцияси яширин суратда овоз бериш йўли блан умумий, тенг, тўппа-тўғри сайлов ҳуқуқини тасдиқлади. Иттифоқчи ва автоном республикаларнинг Олий Советларига яқиндагина ўтказилган сайловлар буни янада равшанроқ намойиш қилиб берди.

Ўртоқ Вишинский СССР Конституцияси қабул қилинган вақтдан буён, ўтган ўн йил ичида Ватанимиз босиб ўтган йўлни та'рифлаб, шу йиллар мобайнида Конституцияга киритилган ўзгартишлар ва қўшимчаларни эслатиб ўтди. СССР 2-нчи чақириқ Олий Советининг биринчи сессиясида қабул қилинган қонунлар асосида юз берган ўзгариш ва қўшимчалар, шунингдек иттифоқчи республикаларнинг ма'мурий-территория составида ва ҳозирги мавжуд министрликлар системасида содир бўлган ўзгаришлар СССР Конституциясига киритиладиган ўзгартишлар ва қўшимчалар тўғрисидаги таклифларнинг биринчи қисмини ташкил қилади. Таҳрир комиссияси бу таклифларни СССР Олий Совети муҳокамасига киргизади.

Сўнгра, депутат Вишинский давлат тузилишининг иш тажрибаси асосида СССР Конституциясига киритилиши лозим бўлган ўзгартишлар ва қўшимчалар тўғрисида СССР Олий Совети муҳокамасига тақдим этилган ўзгартиш ва қўшимчалар ҳақида гапиради.

Депутат Вишинский ўз сўзининг охирида бундай дейди:

— Бу таклифлар давлат қурилишимизнинг сўнгги ўн йил ичидаги иш тажрибасини назарга олиб киритилаётир. Бу ўн йил ичида совет кишилари меҳнат соҳасида ва жанг майдонларида ғоят катта қаҳрамонликлар кўрсатдилар. Бу ўн йил совет давлатининг тарихига социализм ва демократия учун қаҳрамонларча кураш, абадий шон-шуҳрат қозонган, Ленин — Сталиннинг енгилмас байроғи остида, ўз доҳийси ва устози улуғ Сталин етакчилигида олға бораётган совет халқининг оламшумул тарихий ғалабалари блан тугалланган кураш даври бўлиб киради. **(Қаттиқ қарсаклар).**

Ўртоқ Вишинскийнинг доклади тамом бўлганидан кейин, раис — Иттифоқ Советининг Раиси депутат Жданов, ҳар икки палатада белгиланган тартибга мувофиқ, доклад палаталар мажлисида алоҳида-алоҳида муҳокама қилиниши ва тегишли қонун ҳам шу мажлисларда қабул этилиши керак, деб э'лон қилади.

Шу блан Иттифоқ Совети ва Миллатлар Советининг қўшма мажлиси тугайди. (ТАСС)

СССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ МАЖЛИСЛАРИ

СССР Конституциясига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида

Депутат А. Я. ВИШИНСКИЙНИНГ доклади

Депутат ўртоқлар! Бундан ўн йил бурун Советларнинг Бутун Иттифоқ фавқулодда VIII қурултойи ўртоқ Сталин докладини муҳокама қилиб, СССРнинг янги социалистик Конституциясини қабул қилган эди.

Ўртоқ Сталин ҳаммамизнинг ёдимизда қолган ва 1936 йил 25 ноябрьда қилган тарихий докладида Конституциямиз тўғрисида бундай деган эди:

«Бу Конституция СССРда социализм ғалабаларига доир ҳақиқат ишлар тўғрисида, СССР меҳнаткашларининг капиталистик қулликдан озод бўлганлигига доир ҳақиқатлар тўғрисида, СССР да тўла ва тўкис, кенг демократиянинг ғалабасига доир ҳақиқат ишлар тўғрисида протокол услубида содда ва қисқа қилиб битилган тарихий ҳужжат бўлади».

Бу шундай бир вақт эдики, у, ўртоқ Сталин айтганидек, фашизм лойҳалари ишчилар синфининг социалистик ҳаракатини булғаб, маданий оламдаги энг яхши кишиларнинг демократик интилишларини топтаб турган бир пайт эди. Ўша вақтда ўртоқ Сталин башорат қилиб, «социализм блан демократия енгилмас кучдир» деган ва СССРнинг янги Конституциясини фашизмга қарши қаратилган айбнома деб атаган эди. Ўртоқ Сталин айни вақтда СССРнинг янги Конституцияси «ҳозирги пайтда фашист ёввойиларга қарши кураш олиб бораётган» ҳамма кишиларга ма'навий кўмак беради, деб уқдириб ўтган эди.

Улуғ Сталиннинг башорат қилиб айтган бу сўзлари тамомила рўёбга чиқди. Ўтган 10 йил тарихий жиҳатдан ғоят катта аҳамиятга эга воқиаларга бой йиллар бўлди.

Халқимиз СССРнинг социалистик Конституциясини ҳаққоний равишда Сталин Конституцияси деб атади. Социалистик демократия таянчи ва қудратли истеҳкоми бўлмиш совет давлати ана шу Конституция асосида камол топа борди ва мустаҳкамланди.

Халқимиз Сталин Конституцияси байроғи остида эришган муваффақиятларини ошира бориб, олға қараб юришини давом эттирди ва меҳнат соҳасида ғалабадан-ғалабага эришди.

Гитлерчилар Ватанимизни мажбуран урушга тортдилар. Халқимиз Сталин Конституцияси байроғи остида душманга қарши жанг қилиб, бу урушда ғалабадан-ғалабага эришди.

Сталин Конституцияси қабул қилинган вақтдан бошлаб гитлерчи ғалаларнинг СССРга хиёнаткорона ҳужум этган кунигача ўтган тўрт ярим йил ичида совет халқи астойдил тинч меҳнат қилиб, янгидан-янги фабрика ва заводларни барпо этди, социалистик саноатнинг энг муҳим тармоқларини тобора кенгайтирди, янги темир йўллар ва бошқа йўллар қурди, бепоён колхоз далаларини борган сари кенгайтирди, бутун совет тузумининг негизи бўлмиш социалистик, жамоат мулкининг куч ва қудратини тинмай мустаҳкамлади.

Социалистик демократиямизнинг буюк принципларига таянучи совет ижтимоий ва давлат тузуми бу йиллар ичида яна ҳам мустаҳкамланди. Сталин Конституцияси яширин овоз бериш йўли блан умумий, тенг ва тўппа-тўғри сайлов ҳуқуқини тасдиқлади. Совет ижтимоий ва давлат тузуми мустаҳкамланганлигини Сталин Конституцияси асосида 1937 йилда СССР Олий Советига ўтказилган биринчи сайловлар яққол намойиш қилди. Буни иттифоқчи ва автоном республикалар Олий Советларига яқингинада ўтказилган сайловлар ҳам янада ёрқинроқ намойиш қилди.

1941 йилнинг 22 июнида немис-фашистлар совет халқини мажбуран урушга тортдилар ва шу кундан бошлаб совет халқининг тинч шароитдаги меҳнати тўхтаб қолди.

Бутун мамлакат қўлга қурол олди ва бутун ҳаётимиз ҳарбий изга солиниб, қайтадан қурилди. Совет халқи душманга қарши ҳаёт-мамот жангига кирди. Тўрт йил мобайнидаги қаттиқ ва оғир уруш ажойиб ғалабамиз блан тугалланди.

Ўртоқ Сталин Москва шаҳар Сталин сайлов округи сайловчиларининг сайлов олди йиғилишида 1946 йил 9 февральда сўзлаган ўз нутқида, Совет Иттифоқининг душманлар устидан қозонган ғалабаси тўғрисида гапириб, бу ғалаба «совет ижтимоий тузуми уруш ўтида синовларга муваффақият блан бардош бериб, ўзининг тамомила ҳаётчан эканлигини исбот қилди», «совет давлат тузумимиз ғалаба қозонди», «кўп миллатли Совет давлати урушнинг барча синовларига бардош бериб ва ўзининг ҳаётмон эканлигини исбот қилди», «совет қуролли кучлари ғалаба қозонди, Қизил Армиямиз ғалаба қозонди, Қизил Армия урушнинг барча машаққатларига қаҳрамонларча бардош бериб, душманларимизнинг армияларини тор-мор келтирди ва урушдан ғолиб бўлиб чиқди» демакдир, деган эди.

Совет халқига шон-шарафлар бўлсин! Совет Армиясига шон-шарафлар бўлсин! Юртимизнинг улуғ саркардаси ўртоқ Сталинга шон-шарафлар бўлсин! (Узоқ давом этган қаттиқ қарсаклар).

Совет Иттифоқи душманларга қарши олиб борган урушда шунинг учун ғалаба қозондики, Совет давлатининг куч ва қудрати оширилаборган бир вазиятда, бундай ғалаба қозониш учун барча шароит яратилган эди.

Ўртоқ Сталин ўтган йил 9 февральда сўзлаган ўз нутқида, бутун мамлакатни дастлаб актив мудофаага тайёрлаб қўймасдан туриб, бундай тарихий ғалабани қўлга киритиш мумкин эмас эди, деди.

«Мамлакатимиз иккинчи жаҳон урушига кириш олдидан,—деган эди ўртоқ Сталин,— асосан шу эҳтиёжларни та'мин этиш учун энг зарур бўлган моддий имкониятларга эга эди, деб айтиш мумкинми? Фикримча,—деб жавоб берган эди бу саволга ўртоқ Сталин,—шундай дейиш мумкин».

Сталинча уч бешйилликлар бу моддий имкониятларни яратишда бизга ёрдам берди. Ишчилар синфимизга, деҳқонларимизга, зиёлиларимизга ма'навий озиқ берган, ғалабага эришиш учун уларга сўнмас ирода бахш этган, уларнинг қалбини қонуний фахр ҳислари ва социализм блан демократиянинг енгилмаслигига чуқур ишонч туйғулари блан тўлдирган буюк Сталин Конституцияси бу имкониятларни вужудга чиқаришда бизга ёрдам берди.

Сталин Конституцияси байроғи остида совет жамиятининг буюк ма'навий-сиёсий бирлиги мустаҳкамланди, СССР халқларининг дўстлиги, совет ватанпарварлиги кучайди. Булар мамлакатимизга бостириб кирган душман учун енгилмас бир истиҳком бўлди.

Тўрт йилга чўзилган Улуғ Ватан уруши, ўртоқ Сталин айтганидек, Ватанимиз тарихида юз берган барча урушларга қараганда энг қаттиқ ва энг оғир бўлган бу уруш, айни вақтда халқимиз кучлари учун зўр синов, буюк имтиҳон бўлди.

Совет халқи бу синовларга шараф блан бардош берди. Шунинг учун, бошқа ҳамма ишлар каби, бу бахтга ҳам муяссар бўлганлигимиз туфайли, улуғ Сталиннинг доҳиёна раҳбарлигидан миннатдормиз. (Қаттиқ қарсаклар).

Сталин Конституцияси СССР халқларининг инсониятни озод қилиш йўлидаги ғалабаларининг якуни бўлди. Ўртоқ Сталин Конституциямизни бу тарзда ажойиб та'рифлашдан ташқари, ўзининг буюк ҳаётий ҳақиқати блан кишиларни чуқур та'сирлантирган сўзларни ҳам айтди. Ўртоқ Сталин бундай деди:

«Бунча кураш ва машаққатларни кўриб, энди бу машаққатлар натижасида бизнинг ғалабаларимиз самарасидан сўзловчи ўз Конституциямизга эга бўлганимиз бизни шод ва хурсанд қилади. Одамларимизнинг нималар учун курашганларини ва қандай қилиб оламшумул тарихий ғалабаларга эришганларини билиш бизни шод ва хурсанд қилади. Кишиларимизнинг тўккан кўп қонлари беҳуда кетмасдан, самарали бўлганини билиш бизни шод ва хурсанд қилади».

Сталин Конституцияси фашист ёввойиларга қарши курашган барча кишилар учун илҳом манба'и бўлиб келди ва ҳозир ҳам шундай. Сталин Конституцияси ана шу ўтган ўн йил мобайнида совет халқини меҳнат соҳасида қаҳрамонликлар кўрсатишга, Ватанга фидокорона хизмат қилишга илҳомлантириб келди ва ҳамон илҳомлантирмоқда. Сталин Конституциясининг буюк принциплари ўзгармас ва бузилмас принциплардир. Бу принциплар Совет социалистик давлатимизнинг меҳнат ва курашдан иборат ўн йиллик ҳаётида синаб кўрилди.

Совет халқи душманни бартараф этиб бўлиб, яна тинч меҳнат қилишга киришди ва ўзининг бутун куч-қувватини уруш туфайли, Ватанимизга етказилган вайронагарчиликларни тугатиш, бутун халқ хўжалигини тиклаш ва ривожлантириш ишига зўр бериб сарф қилмоқда. Биз Сталинча янги бешйиллик планни амалга оширишдан иборат тарихий даврни кечираётирмиз.

Бу ишда ҳам совет халқи Сталин Конституциясининг буюк принципларида акс эттирилган қудратли ҳаётий ҳаққоният ва адолат кучларидан илҳом олиб турибти.

Буларнинг ҳаммаси социалистик Конституциямиз принциплари ва қоидаларининг улуғворлиги ва мустаҳкамлигидан далолат беради. Социалистик Конституциямиз бутун Совет давлати блан биргаликда ўтган ўн йил мобайнида энг қаттиқ синовларга бардош берди.

Депутат ўртоқлар! Ўтган бу ўн йил мобайнида Совет давлати ўсди ва ривож топди, давлат қурилиши соҳасидаги янги тажрибалар блан бойиган совет давлат тартиб системаси кучайди ва ривожланди. Сталин Конституцияси қабул қилинган вақтда Совет Иттифоқи 11 та Иттифоқчи Республикани бирлаштириб келганлиги ма'лум. 1940 йилнинг охирига келиб, Совет Иттифоқи 16 та Иттифоқчи Республикани бирлаштирди: бу вақт ичида Карель-Фин Совет Социалистик Республикаси (1940 йилнинг март ойида), Молдавия Совет Социалистик Республикаси (1940 йилнинг август ойида) ташкил қилинди, Латвия, Литва ва Эстония Совет Социалистик Республикалари Совет Социалистик Республикалари оиласига кирди (1940 йилнинг август ойида).

Карель-Фин ва Молдавия Совет Социалистик Республикаларининг ташкил этилиши ва Латвия, Литва ҳамда Эстония Совет Социалистик Республикаларининг СССР составига қабул қилиниши, СССР Конституциясига тегишли ўзгаришлар киритишни, я'ни Совет Иттифоқининг давлат тузилишини баён этадиган 13, 22, 23 ва 48-нчи моддаларига ўзгаришлар киритишни талаб этди.

Уруш йилларида СССР Конституциясига ўзгаришлар киритилди. Бу ўзгаришлар киритилиши натижасида иттифоқчи республикаларга ажнабий давлатлар блан бевосита алоқа қилиш, улар блан битимлар тузиш ва дипломатия ва консуллик вакиллари айрибошлаш ҳамда республикаларнинг ўзида аскарий қўшилмаларга эга бўлиш ҳуқуқи берилди.

Биринчи чақириқ СССР Олий Советининг X Сессияси томонидан қабул қилинган бу тарихий қарорлар, СССРда миллий масалани ҳал қилишда, иттифоқчи республикаларнинг суверен ҳуқуқларини ошириш ва кенгайтиришда олға қараб ташланган катта қадам эди.

«Бу ўзгариш,—деган эди ўртоқ Молотов 1944 йил 1 февральда СССР Олий Советининг X Сессиясида қилган докладида,—иттифоқчи республикалар фаолиятининг янада кўпроқ кенгайтирилишини кўрсатади. Иттифоқчи республикаларнинг сиёсий, иқтисодий ва маданий жиҳатдан ўсиши натижасида, бошқача қилиб айтганда, уларнинг миллий тараққиёти натижасида ана шу ўзгаришни ясаш мумкин бўлди. Бу кўп миллатли совет давлатида миллий масалани амалий суратда ҳал этиш йўлида қўйилган янги муҳим қадам эканлигини айтмасдан ўтиб бўлмайди, ленинча-сталинча миллий сиёсатимизнинг янги ғалабасини кўрмасдан ўтиб бўлмайди».

«Аммо,—деган эди ўртоқ Молотов бу айтилганларга қўшимча қилиб,—республикаларимизнинг мустаҳкамланганлиги натижасидагина эмас, балки умуман умум давлатимизнинг мустаҳкамланишига муваффақ бўлганлигимиз натижасида ҳам, ана шу ўзгариш масаласини майдонга қўйиш мумкин бўлди».

Давлат тузилишида рўй берган бундай ўзгаришлар муносабати блан, ССР Иттифоқи Олий ҳокимият органлари ҳамда давлатни идора қилиш органларининг ҳуқуқ ва вазифаларини белгилайдиган 14-нчи моддага ва Иттифоқчи Республикалар Олий Советларининг вазифаларини белгилайдиган 60-нчи моддага тегишли ўзгаришлар киритилди. Бундан ташқари СССР Конституциясига икки янги модда қўшилди: бири ҳарбир иттифоқчи республика ажнабий давлатлар блан бевосита алоқа қила олиши ва улар блан битимлар тузиши ҳамда дипломатия ва консуллик вакиллари айрибошлай олишини белгилайдиган 18-а моддаси ҳамда иккинчиси — юқорида айтиб ўтганимдек, ҳарбир иттифоқчи республиканинг ўз республика аскарий қўшилмаларига эга бўлишини белгилаб берган 18-б моддасидир.

Иккинчи чақириқ СССР Олий Советининг биринчи сессиясида ҳам давлатни қайта қуриш йўлида бирқанча муҳим қарорлар қабул қилинди. Мен даставвал «СССР Халқ Комиссарлари Советини СССР Министрлар Советига ва иттифоқчи ҳамда автоном республикаларнинг Халқ Комиссарлари Советларини иттифоқчи ва автоном республикаларнинг Министрлар Советларига айлантириш тўғрисида» 1946 йил 15 мартдаги Қонунни, шунингдек «СССР Олий Совети Президиуми составининг неча кишидан иборат бўлиши ҳақида» 1946 йил 19 мартдаги Қонунни ва «СССР Прокурорига СССРнинг Бош Прокурори деган унвон бериш ҳақида» 1946 йил 19 мартдаги Қонунни кўзда тутаётирман.

Бу Қонунлар қабул қилинганлиги туфайли СССР Конституциясига тегишли ўзгариш ва қўшимчалар киритиш зарурияти туғилди.

Бундан ташқари иттифоқчи республикаларнинг ма'мурий-территория тузилишларида ўзгаришлар рўй берганлиги, шунингдек СССРнинг янги Министрликлари тузилганлиги муносабати блан СССР Конституциясига тегишли ўзгариш ва қўшимчалар киритиш зарур.

Иккинчи чақириқ СССР Олий Советининг биринчи Сессиясида қабул қилинган қонунлардан ҳамда иттифоқчи республикаларнинг ма'мурий-территория тузилишида ва ишлаб турган министрликлар тузилишида рўй берган янгиликлардан келиб чиқадиган ўзгариш ва қўшимчалар Конституцияга киритиладиган ўзгаришлардан иборат биринчи гуруҳ таклифлардир. Таҳрир комиссияси бу таклифларни Олий Совет муҳокамасига киритади.

«СССР Халқ Комиссарлари Советини СССР Министрлар Советига ва иттифоқчи ҳамда автоном республикалар Халқ Комиссарлари Советларини иттифоқчи ва автоном республикаларнинг Министрлар Советларига айлантириш тўғрисида» 1946 йил 15 мартдаги Қонун блан Халқ Комиссарлари Советлари Министрлар Советларига, Халқ Комиссарликлари эса, Министрликларга айлантирилганлиги ма'лум. Бу эса, совет давлатини ривожлантиришда катта бир воқиа бўлди.

Таҳрир комиссияси шу сабабли 1946 йил 15 мартдаги Қонунга мувофиқ, СССР Конституциясининг 31, 49, 56, 63—88, 93 ва 113-нчи моддаларига тегишли ўзгаришлар киритишни таклиф қилади. Бу ўзгаришлар депутатларга топширилган Қонун лойиҳасида баён этилган.

Сўнгра «СССР Олий Совети Президиуми составининг неча кишидан иборат бўлиши ҳақида» 1946 йил 19 мартдаги Қонунга мувофиқ, Таҳрир комиссияси СССР Конституциясининг 48-нчи моддасига тегишли ўзгаришлар киритишни таклиф қилади. Бу Қонунда СССР Олий Совети Президиумининг состави 24 киши ўрнига, 15 а'зодан иборат бўлиши кераклиги белгиланган. СССР Олий Совети Президиуми составидаги а'золарнинг камайтирилганлигига Президиум мажлисларини бир мунча мунтазам суратда чақириб туриш зарурияти сабаб бўлди. Президиум а'золарининг талайгина қисми жойларда ишлашлиги ма'лум.

1946 йилнинг 19 мартида «СССР Прокурорига СССРнинг Бош Прокурори деган унвонни бериш тўғрисида» Қонун қабул қилинди. Бу Қонун Прокуратура органлари ва совет давлат системасида СССР Прокурори эгаллаган мавқиини назарда тутиб, қабул қилинди. Таҳрир комиссияси шу Қонунга мувофиқ, Қонун лойиҳасида кўрсатиб ўтилганидек, СССР Конституциясининг 113, 114, 115, 116 ва 117-нчи моддаларига зарур ўзгаришлар киритишни таклиф этади.

СССР Олий Советининг Президиуми биринчи чақириқ СССР Олий Совети VIII Сессиясидан сўнг иттифоқчи республикаларнинг ма'мурий-территория жиҳатидан бўлинишлари масалалари тўғрисида бир қанча Фармонлар чиқарди. РСФСР, Украина, Ўзбекистон, Қозоғистон, Белоруссия, Туркманистон ва Қирғизистон Совет Социалистик Республикалари составидаги областьлар тузилишига ба'зи ўзгаришлар киритилди.

Шунга мувофиқ, Таҳрир комиссияси Конституциямизнинг 22, 23, 26, 28, 29-а ва 29-б моддаларига тегишли қўшимча ва ўзгаришлар киритишни таклиф қилади.

Ма'лумки, СССР Конституциясининг 77 ва 78-нчи моддаларида Министрликларнинг рўйхати берилади. Ба'зи министрликларнинг қайтадан тузилганлиги ва ба'зи янги министрликлар та'сис этилганлиги муносабати блан, мазкур моддаларга тегишли ўзгаришлар киритиш зарур. Конституциянинг СССР Олий Советига таклиф қилинаётган 77 ва 78-нчи моддаларининг янги таҳририда бу ўзгаришлар баён этилади.

Таҳрир комиссияси СССР Конституциясининг 77-нчи ва 78-нчи моддаларидаги Министрликлар рўйхатини ҳозирги пайтда ишлаб турган Иттифоқ ва иттифоқ-республика министрликларига мувофиқлаштиришни ва бу моддаларда министрликлар рўйхатини уларнинг ташкил топган вақтига қараб эмас, балки алифбе тартибида кўрсатишни таклиф қилади.

Мазкур ўзгариш ва қўшимчалар блан Таҳрир комиссиясининг биринчи гуруҳ таклифлари тамом бўлади. Бу таклифлар иккинчи чақириқ СССР Олий Советининг биринчи сессиясида қабул қилинган Қонунлардан ва СССР Олий Совети Президиумининг янги министрликлар ташкил қилиш ва иттифоқчи республикаларнинг ма'мурий-территория жиҳатидан тузилиши тўғрисидаги масалалар юзасидан чиқарган Фармонларидан келиб чиқади.

Депутат ўртоқлар! Таҳрир комиссияси СССР Олий Советининг муҳокамасига СССР Конституциясини шундай текстига киргизиладиган ўзгартириш ва қўшимчалар тўғрисидаги таклифларни ҳам СССР Олий Советининг муҳокамасига киритишни зарур деб ҳисоблайдики, бу ўзгариш ва қўшимчалар давлат органларининг иш тажрибаларидан келиб чиқади ва бу тажрибани давлатимизнинг Асосий Қонунида акс эттириш мақсадга мувофиқдир.

Таҳрир комиссияси СССР Конституциясининг 13-нчи моддасига ўзгартиш киритишни ва бу моддадаги иттифоқчи республикаларни мазкур республикалардаги аҳолининг сонига мувофиқ тартибда кўрсатишни таклиф қилади.

Таҳрир комиссияси СССР Конституциясининг 14-нчи моддасига ба'зи ўзгартишлар киритишни таклиф қилади. Бу модда Совет Социалистик Республикалари Иттифоқининг олий давлат ҳокимияти органлари ва давлатни идора қилучи органларининг ишини белгилаб беради.

СССР Конституциясининг 14-нчи моддасидаги «А» бандига СССРнинг зиммасига халқаро шартномалар тузиш ва уларни тасдиқлашдан ташқари яна бу шартномаларни бекор қилишни ҳам юклайдиган қўшимча киритиш таклиф этилади. Бу қўшимча «СССРнинг халқаро шартномаларини тузиш ва бекор қилиш тартиби тўғрисида»ги 1938 йил 20 августи Қонунидан келиб чиқади.

Ма'лумки, СССР Конституциясининг 14-нчи моддасига биноан, суд тузилиши ва суд ишларини олиб бориш тўғрисидаги Қонунлар, Жиноий ва Гражданий кодекслари, Иттифоқ гражданлиги тўғрисидаги Қонун, ажнабий давлат фуқароларининг ҳуқуқлари тўғрисидаги қонунга таллуқли ишлар Совет Социалистик Иттифоқи олий давлат ҳокимияти органлари ва давлатни идора қилучи органларининг вазифалари қаторига киради. Таҳрир комиссияси Совет Иттифоқининг қонун чиқариш тажрибасида барча иттифоқчи республикаларнинг қонунлари учун йўл-йўриқ кўрсатучи аҳамиятга эга бўлган ва никоҳ ҳамда оила тўғрисида бирмунча асосий қонунлар чиқарилганлиги туфайли, никоҳ ва оила тўғрисидаги қонунларнинг асосини белгилаб бериш вазифасини ҳам Совет Иттифоқининг зиммасига юклашни мақсадга мувофиқ иш, деб ҳисоблайди.

Таҳрир комиссияси СССР Конституциясининг 49-нчи моддасига СССР Олий Советининг Президиуми «СССР орден ва медальларини та'сис этади ҳамда СССРнинг фахрий унвонларини белгилайди» деган қўшимча киритишни ҳам таклиф этади. Бу қўшимча давлатнинг қўлланиб келган тажрибасига тамомила мувофиқдир.

Конституциянинг 49-нчи моддасига СССР Олий Совети Президиуми ҳарбий унвонлар, дипломатик даражалар ва бошқа махсус унвонлар белгилайди деган янги банд қўшиш ҳақидаги таклиф ҳам СССР Олий Совети Президиумининг бу соҳадаги иш тажрибасини назарда тутади.

Конституцияга ўзгариш ва қўшимчалар киритиш ҳақидаги Қонун лойиҳаси барча депутатларга берилиб бўлгандан сўнг, СССР Конституциясининг 55-нчи моддасига ўзгариш киритиш тўғрисида қўшимча таклиф тушди. Бу моддада СССРнинг янги сайланган Олий Совети мажлисларини чақириш муддати тўғрисида гапирилади. СССР Конституциясининг 55-нчи моддасига мувофиқ, СССРнинг янги сайланган Олий Совети илгариги составдаги СССР Олий Совети Президиуми томонидан, сайловлардан кейин бир ойдан кечикмасдан чақирилади.

Таҳрир комиссияси СССР Олий Советига бу муддатни ўзгартиришни ва, СССРнинг янги сайланган Олий Совети илгариги составдаги СССР Олий Совети Президиуми томонидан, сайловлардан кейин 3 ойдан кечикмасдан чақирилади, деб ўзгартиш киритишни таклиф этишни мақсадга мувофиқ деб ўйлайди.

Таҳрир комиссияси СССР Конституциясининг СССР Министрлар Советининг составини белгилайдиган 70-нчи моддасидан «Совет Контроль Комиссиясининг раиси», «Олий мактаб ишлари комитетининг раиси» ва «Давлат Банки идорасининг раиси» деган сўзларни чиқариб ташлашни таклиф этади. Бунга сабаб шуки, Давлат контроли министрлиги ва Олий та'лим министрлиги тузилди, шунингдек СССР Давлат Банки СССР Молия министрлиги системасига киритилди.

Депутат ўртоқлар! Сталин Конституцияси совет граждани ҳуқуқларининг буюк баённомасидир. Сталин Конституцияси чинакам инсонпарварлик руҳи блан кишига, унинг фазилатлари ва ҳуқуқларига чинакам юксак ҳурмат руҳи блан суғорилган. Сталин Конституцияси ҳарбир совет граждани учун жамиятда шундай бир аҳволни яратиб берадики, бу ҳол унга моддий фаровонлик, сиёсий эркинлик ва маданий тараққиёт учун тегишли шароитларни та'минлаб беради.

СССРнинг барча гражданларига Сталин Конституцияси берган кенг демократик ҳуқуқлар ва сиёсий эркинликлар қаторида биз, қилган меҳнатининг сон ва сифатига қараб ҳақ тўланадиган гарантияланган иш берилиши тўғрисидаги ҳуқуқларни ҳам кўрамиз. Меҳнат қилиш ҳуқуқи халқ хўжалигининг социалистик асосда уюштирилиши, совет жамиятидаги ишлабчиқариш кучларининг тобора ўса бориши, хўжалик соҳасида тангликлар юз бериш эҳтимолига ҳотима берилиши ва ишсизликнинг тугатилиши каби омиллар блан та'минланади. Шу блан бирга СССР Конституцияси барча совет гражданларига дам олиш ҳуқуқини ҳам та'минлаб беради. Бу ҳуқуқ ҳамиша гарантияланган иш топабилиш ҳуқуқи блан мувофиқлаштириб борилган тақдирдагина ҳақиқий ҳуқуқ бўла олишлиги ўз-ўзидан равшан. СССРда аҳвол ана шундай. СССР Конституциясининг 119-нчи моддасида баён қилинган дам олиш ҳуқуқи иш кунининг қисқартирилиши блан, ишчи ва хизматчиларга иш ҳақлари сақланган ҳолда йиллик отпускалар берилиши блан, меҳнаткашларга хизмат кўрсатиш учун жуда кўп санаторийлар, дам олиш уйлари ва клубларнинг борлиги блан та'минланади.

Бундан олти йил бурун халқаро вазият оғирлашиб қолганлиги туфайли бу ҳол кучларни айниқса кўпроқ сафарбар этиб, кун сайин мамлакат мудофаасини мустаҳкамлаш зарурлигини, Совет Армиямизни техника блан кўпроқ қуроллантириш зарурлигини, Ватанимизнинг мудофаа салоҳиятини кучайтириш учун совет саноатининг қувватини ошира бориш заруриятини туғдирди. Шу муносабат блан ҳамда Бутун Иттифоқ Касаба Союзлари Марказий Советининг таклифига мувофиқ, СССР Олий Совети Президиуми 1940 йил 26 июнда 8 соатлик иш кунига ўтиш тўғрисида Фармон чиқарганлигини ҳаммамиз унутган эмасмиз. Бундай Фармон чиқарилиши зарур эди. Совет халқи ва Совет давлатининг манфаатлари шуни талаб қилар эди. Аммо, иш кунини 8 соатгача ошириш каби шундай узайтиришдан сўнг ҳам мамлакатимизда иш куни илгаригидек бутун жаҳонда энг қисқа иш куни бўлиб қолаберади.

Мамлакатимиз урушдан кейинги тинч қурилиш даврига кирди. Бу даврда олдимизда мамлакатимизга душман томонидан етказилган жароҳатларни жуда қисқа бир муддат ичида даволаш, халқ хўжалигининг тараққиётини урушдан аввалги даражага етказиш, яқин фурсат ичида бу даражадан анчагина ўтиб кетиш, халқнинг моддий фаровонлигини ошириш ва совет давлатининг ҳарбий ҳамда иқтисодий қудратини янада мустаҳкамлаш каби вазифалар турган бир пайтда ҳозирги иш куни тартибини сақлаб қолиш зарурдир.

Шу муносабат блан Таҳрир комиссияси СССР Конституциясининг 119-нчи моддасини қуйидаги таҳририда баён қилишни таклиф этади:

«СССР гражданлари дам олиш ҳуқуқига эга.

Дам олиш ҳуқуқи ишчи ва хизматчилар учун саккиз соатлик иш куни белгиланиши ва иш шароити оғир бўлган бирқанча касблар учун иш кунини етти ва олти соатгача ҳамда иш шароити айниқса оғир бўлган цехларда тўрт соатгача қисқартирилиши блан; ишчи ва хизматчиларга иш ҳақлари сақлангани ҳолда ҳар йили отпускалар берилиши блан; кўп миқдордаги санатория, дам олиш уйлари, клубларнинг меҳнаткашлар хизматига бериб қўйилиши блан та'минланади».

Билим олиш ҳуқуқи ҳам совет халқининг қўлга киргизган буюк ғалабаларидан биридир. СССР Конституциясининг 121-нчи моддасига мувофиқ, СССРнинг барча гражданларига билим олиш ҳуқуқи берилади.

Бу ҳуқуқ СССРда умумий-мажбурий ибтидоий та'лим блан, ҳақ тўламасдан етти йиллик билим олиш блан, олий мактабларнинг ўқишда алоҳида маҳорат кўрсатган ўқучиларига давлат стипендияси бериш тартиби блан, мактабларда ўз она тилида та'лим олиш блан, завод, совхозларда, машина-трактор станциялари ва колхозларда меҳнаткашларга бепул ишлабчиқариш, техника ва агрономия та'лими бериш ишлари уюштирилиши блан та'минланади. СССРда халқ маорифи ишига кўп миллиард сўмлаб маблағ сарфланади. Тўлиқсиз ўрта ма'лумот олиш йўлидаги харажатларнинг ҳаммаси давлат томонидан қопланади. Шу блан бирга, мактабларнинг юқори синфларида ва олий ўқув юртларида ўқиш учун олинадиган ҳақ халқ маорифи ишларига давлат томонидан сарфланадиган харажатларнинг жуда оз қисмини қоплайди. Аммо, ўрта ва олий билим олиш блан боғлиқ бўлган харажатларнинг кўпдан-кўп қисмини социалистик давлатимиз тўлаб келаётган бўлса ҳам, биз ўрта мактабларнинг 8-нчи, 9-нчи ва 10-нчи синфларида, шунингдек олий ўқув юртларида ўқиганлик учун ҳақ тўлаш тартибининг жорий қилинганлиги блан ҳисоблашмасдан қолаолмаймиз. Шунинг учун Таҳрир комиссияси СССР Конституцияси 121-нчи моддасининг иккинчи қисмига СССР Олий Советига тақдим қилинган Қонун лойиҳасида кўрсатиб ўтилганидек тегишли ўзгариш киритишни таклиф қилади.

СССР Конституциясининг 122-нчи моддасида СССРда хотин-қизларга хўжалик, давлат, маданият ва ижтимоий-сиёсий ҳаётнинг барча соҳаларида эркаклар блан тенг ҳуқуқ берилади дейилган.

Конституциянинг 122-нчи моддасида «хотин-қизларнинг бу ҳуқуқлардан фойдаланиши хотин-қизларга меҳнат қилиш, меҳнатга ҳақ олиш, дам олишда, социал страхованиеда ва билим олишда эркаклар блан тенг ҳуқуқ берилиши блан, она ва бола манфаатлари давлат томонидан қўриқланиши блан, ҳомиладор бўлган пайтда хотинларга иш ҳақи сақлангани ҳолда отпуска берилиши блан, туғруқхоналар, бола яслилари ва боғчалари муассасаларининг кўплиги блан та'минланади» деб кўрсатилади.

Таҳрир комиссияси бу моддада, хотин-қизларнинг ўзларига берилган ҳуқуқлардан фойдаланилиши кўп болали ва эрсиз болали оналарга давлат ёрдами бериш блан ҳам та'минланади, деб кўрсатилишини таклиф қилади. Бу қўшимча Совет давлатининг она ва болани муҳофаза қилиш тўғрисида кўрсатаётган ғамхўрлигидан иборат давлат ишлари юритиш тажрибасига мувофиқдир.

Депутат ўртоқлар! Таҳрир комиссияси давлат тузилиши тажрибаларидан келиб чиқадиган ўзгариш ва қўшимчалардан ташқари яна СССР Конституциясига ба'зи бошқа ўзгариш ва қўшимчалар киритиш тўғрисидаги таклифни ҳам мақсадга мувофиқ деб ҳисоблайди.

(ОХИРИ УЧИНЧИ БЕТДА)

СССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ МАЖЛИСЛАРИ

СССР Конституциясига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида

Депутат А. Я. ВИШИНСКИЙНИНГ доклади

(БОШИ ИККИНЧИ БЕТДА)

Таҳрир комиссияси СССР Конституциясининг иттифоқчи республикалар Министрлар Советларининг составини белгилайдиган 83-нчи моддасидан иттифоқчи республикалар министрликлари рўйхатини чиқариб ташлашни таклиф қилади. Чунки бу рўйхат мукаммал рўйхат эмас, барча иттифоқчи республикаларда ҳам бир хилдаги министрликлар бор деб бўлмайди. Масалан, барча иттифоқчи республикаларда бўлган молия, савдо, маориф, адлия ва бошқа министрликлардан ташқари ба'зи иттифоқчи республикаларда уларнинг иқтисодий хусусиятларига қараб бошқа иттифоқчи республикаларда бўлмаган министрликлар ҳам бор. Чунончи, Белоруссия ССРда Мелиорация министрлиги бор, аммо бошқа иттифоқчи республикаларда бундай министрлик йўқ. Мебель саноати ва дурадгорлик жиҳозлари министрлиги ёлғиз Украина ССРда. Сув хўжалиги министрлиги ёлғиз саккиз иттифоқчи республикада, Маҳаллий ёқилғи саноати министрлиги фақат бешта иттифоқчи республикада бор ва ҳоказо. Буннинг устига иттифоқчи республикалардаги министрликларнинг мукаммал рўйхати шу республикаларнинг Конституцияларида белгилаб берилади. Бу эса СССР Конституциясида министрликларнинг алоҳида рўйхатини қолдириш заруриятини туғдирмайди.

СССР Конституциясининг 83-нчи моддасидан Умумиттифоқ министрликларининг вакиллари иттифоқчи республикаларнинг Министрлар Советлари составига киришини билдирадиган кўрсатмани ҳам чиқариб ташлаш мақсадга мувофиқдир. Шу блан бирга СССР Конституциясининг 83-нчи моддасини иттифоқчи республикалар Министрлар Советлари составига Маданий-оқартиш ишлари комитетининг раиси киришини кўрсатадиган қўшимча киритиш таклиф этилади. Бу эса иттифоқчи республикаларнинг давлат ишлари соҳасидаги тажрибасига тамомила мувофиқдир.

Таҳрир комиссияси СССР Конституциясининг депутатлар сайлашда қатнашиш ҳуқуқини белгилайдиган 135-нчи моддасининг биринчи қисмидан «ва сайланиш» сўзини чиқариб ташлашни таклиф этади. Ма'лумки 135-нчи моддада сайловларда қатнашиш учун ҳам, сайланиш ҳуқуқини олиш учун ҳам 18 ёшга етган бўлиш кўзда тутилади. Ҳозирги пайтда СССР Олий Советига сайлаш ҳуқуқини олиш учун 18 ёш ва сайланиш ҳуқуқига эга бўлиш учун 23 ёшдан иборат турли ёшлар белгиланганлиги сабабли СССР Конституциясининг 135-нчи моддасига ҳам тегишли ўзгаришлар киритиш зарур. Иттифоқчи ва автоном республикалар Олий Советларининг депутати бўлиб, шунингдек маҳаллий Советларнинг депутати бўлиб сайланган гражданларнинг ёшига келганда эса, бу нарса иттифоқчи ва автоном республикаларнинг конституцияларида кўзда тутилмоғи керак.

Таҳрир комиссияси СССР Конституциясининг 14, 39, 47, 49, 50, 52, 62, 68, 100, 132 ва 138-нчи моддаларига ҳам ба'зи таҳририй ўзгаришлар киритишни таклиф қилади.

Мен ўйлайманки, бу ерда бу ўзгаришларни та'рифлаб ўлтиришга зарурият бўлмаса керак. Чунки бу ўзгаришлар унча муҳим ўзгаришлар бўлмасдан, бу таҳририй тузатишларнинг моҳияти «СССР Конституцияси (Асосий Қонуни)га ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида»ги Қонун лойиҳасида баён қилинган, бу Қонун лойиҳаси ҳамма депутатларда бордир.

СССР Конституцияси текстига ўзгариш ва қўшимчалар киритиш тўғрисидаги таклифлар шулардан иборат. Таҳрир комиссияси томонидан тайёрланган бу таклифлар СССР Олий Советининг муҳокамасига ва тасдиқига киритилаётир.

Таҳрир комиссияси бу таклифларни киритиш блан иккинчи чақириқ СССР Олий Совети томонидан ўз олдига қўйилган вазифаларга мувофиқ иш қилди. Иккинчи чақириқ СССР Олий Совети ўзининг биринчи Сессиясида Таҳрир комиссияси тузишга қарор қилган эди. Бу таклифлар 1936—1946 йиллар мобайнида ўтган ўн йил ичида давлат қурилишимиз соҳасидаги тажрибаларни назарда тутади.

Бу ўн йил совет кишиларининг меҳнат фронтида ва жанг майдонларида қаҳрамонона жасурликлари блан нишонлаб ўтилди. Бу ўн йил Ленин-Сталиннинг енгилмас байроғи остида, ўз доҳийси ва улуғ устози Сталин раҳбарлигида олға қараб бораётган ва ўзини умрбод шон-шуҳратга қоплаган совет халқининг социализм ва демократия йўлидаги кураши, оламшумул тарихий ғалабалар блан тугалланган кураши Совет давлати тарихига қаҳрамонлик саҳифаси бўлиб ёзилади. **(Узоқ давом этган қаттиқ қарсаклар).**

Миллатлар Советида

25 февраль кундуз соат 1—30 минутда Кремль саройининг Катта залида Миллатлар Советининг мажлиси бўлди.

Раис столи ёнида Миллатлар Советининг Раиси депутат **В. В. Кузнецов**, Миллатлар Совети Раисининг ўринбосарлари депутат **Ч. А. Асланова** ва депутат **П. А. Левицкий**, ҳукумат ложаларида **Н. М. Шверник, Н. А. Булганин**, СССР Олий Совети Президиумининг а'золари, СССР Министрлари пайдо бўладилар.

Депутатлар ва меҳмонлар партия ва ҳукумат раҳбарларини давомли қарсаклар блан кутиб оладилар.

Рўзнома бўйича Таҳрир комиссиясининг «СССР Конституцияси текстига ўзгартиш ва қўшимчалар киргизиш тўғрисида»ги доклади муҳокама қилинади.

Миллатлар Советининг Раиси **В. В. Кузнецов** депутат **Жумабой Шаяхметовга** (Қозоғистон ССР) сўз беради.

Депутат Шаяхметов айтадики, Сталин Конституцияси қабул қилинганидан буён ўн йилдан ортиқ вақт ўтди.

Бу вақт ичида мамлакатимизнинг ҳаётида катта ўзгаришлар бўлди. Совет ижтимоий ва давлат тузуми мамлакатнинг иқтисодий ва маданий тараққиётини уюштиришда энг яхши шакл бўлди.

Совет Иттифоқининг халқаро мик'ёсдаги обрўси бениҳоя ўсди ва совет халқининг ма'навий-сиёсий бирлиги янада кўпроқ мустаҳкамланди.

Мамлакатимизнинг ҳаётида бўлган катта ўзгаришлар ССР Иттифоқи Конституциясини ўзгартириш ва унга қўшимчалар киргизишни талаб қилди.

СССР Конституциясида большевиклар партиясининг ленинча-сталинча миллий сиёсатининг принциплари ҳар тарафлама ифода этилган. Совет социалистик тузуми поёнсиз Ватанимизда яшовчи барча халқларнинг сиёсий, иқтисодий ва маданий жиҳатдан чинакам тенг ҳуқуқли бўлиб ривожланишини та'мин этди.

— ССР Иттифоқи Конституциясига киргизиладиган ва Олий Советнинг шу Сессияси тасдиқига топширилган ўзгариш ва қўшимчаларнинг ҳаммаси мамлакатимизнинг манфаатларини, совет халқининг манфаатларини кўзда тутади.

Миллатлар Совети депутат Шаяхметовнинг таклифига мувофиқ, Таҳрир комиссиясининг доклади юзасидан музокаралар очмаслик тўғрисида қарор қабул қилади.

Миллатлар Совети «СССР Конституцияси (Асосий Қонуни)га ўзгартиш ҳамда қўшимчалар киргизиш тўғрисида Қонун»ни бир овоздан тасдиқлайди.

Шундан кейин Миллатлар Совети рўзномадаги учинчи масалага, я'ни Миллатлар Совети Қонун лойиҳалари комиссияси тўғрисидаги Низомни тасдиқлашга ўтади. Миллатлар Совети Қонун лойиҳалари комиссиясининг раиси депутат **Г. В. Перовга** доклад учун сўз берилади.

— Миллатлар Совети, — деди депутат Перов, — Палатанинг ҳамиша иш кўрувчи доимий Қонун лойиҳалари комиссиясини тузди. Низом лойиҳасига мувофиқ, Қонун лойиҳалари комиссиясининг вазифаси СССР Олий Совети тасдиқига топшириладиган қонун лойиҳаларини даставвал тайёрлаш ва қараб чиқишдан иборат.

Қонун лойиҳалари комиссияси Палатага органидир. Шу сабабдан, Низом лойиҳаси бу комиссиянинг Миллатлар Совети олдида жавобгар бўлишини, сессиялар ўртасидаги даврда эса Палата Раисига ҳисобдор бўлишини кўзда тутади. Низом лойиҳаси комиссия мажлисларини зарурат бўлишига қараб чақириб туришни кўзда тутади. Комиссия мажлислари кам деганда ҳар уч ойда бир марта чақирилиши керак. Комиссия мажлисларида а'золарнинг кам деганда учдан икки қисми қатнашганидагина бу мажлислар ҳарбир масалани, ҳал этиш ҳуқуқига эга бўлади.

Депутат Перов комиссия а'зоси бўлмаган СССР Олий Совети депутатларининг ҳам комиссия ишларида қатнашувини тилайди.

Шундан кейин ўртоқ Перов иттифоқчи республикаларнинг ба'зи қонунлари ҳақида гапиради. Унинг фикрича, бу қонунлар ўзгартирилиши лозим. Ўртоқ Перов айтадики, Миллатлар Советининг Қонун лойиҳалари комиссияси ўзгарган шароитга мувофиқ ба'зи қонун ва кодексларга ўзгаришлар киритиш ва уларни аниқлаш соҳасида ишга киришиш зарурлигини кўрсатиб, ўтган йили, шу тўғрида СССР Министрлар Советига мурожаат қилган эди. СССР Министрлар Совети томонидан тузилган комиссия ҳозирги вақтда айрим қонун ва кодексларга ўзгартишлар киргизиш ва уларни аниқ баён қилиш соҳасида ишламоқда.

Миллатлар Совети Миллатлар Совети Қонун лойиҳалари комиссияси тўғрисидаги Низомни тасдиқлаш ҳақида қилинган докладни муҳокама қилишга ўтади.

Депутат **И. С. Беляев** (Карель-Фин ССР) бундай деди: Миллатлар Совети Қонун лойиҳалари комиссияси тўғрисидаги Низом комиссияга социалистик давлатимизни янада мустаҳкамлашга қаратилган қонун лойиҳаларини даставвал қараб чиқиб, СССР Олий Советининг тасдиқига тайёрлаш имконини беради.

Сталин Конституцияси СССР халқларининг буюк ҳуқуқий тенглигини, уларнинг мустақиллигини ва СССРдаги барча халқларнинг ҳуқуқда баравbooлигини ва ўз Ватани олдидаги бурчлари бир хил эканлигини қонун йўли блан қайд қилади. Шунга мувофиқ Низомда, Қонун лойиҳалари комиссияси Миллатлар Совети томонидан СССР Олий Совети депутатлари орасидан бир раис ва 18 а'зодан иборат сайланади, комиссия СССР Олий Советининг ваколат муддати тамом бўлган вақтга қадар ишлайди, дейилади. Бу чора қонун лойиҳаларини тузиш вақтида Совет Иттифоқидаги кўп миллатли, қардош халқлар ягона оиласининг манфаатларини ва хусусиятларини тўла ҳисобга олишга имкон беради.

Депутат **М. А. Ибрагимов** (Озарбайжон ССР) айтадики, мамлакатимизнинг Ленин ва Сталиннинг улуғ ғояларига асосланиб тузилган қонунлари кишиларни коммунистик руҳда юксак онгли қилиб тарбиялашда ғоят катта роль ўйнайди. Бу қонунлар кундалик амалий ишларимизнинг тажрибаларини умумлаштиради ва ифода қилади, улар бизга коммунистик жамият сари олиб борадиган йўлни кўрсатиб беради.

Депутат **К. К. Прейкшас** (Литва ССР) қуйидагиларни айтади: Умумиттифоқ мик'ёсидаги бирқанча энг муҳим қонуний актлар шу вақтгача тузилган эмас: СССР нинг Жиноий ва Жиноий-Процессуаль кодекслари, Граждан ва Граждан-процессуаль кодекслари тузилиб қабул қилинган эмас, маориф соҳасида асосий йўлларни кўрсатадиган ва Умумиттифоққа тааллуқли бўлган қонун шу вақтгача йўқ ва ҳоказо. Шу блан бирга, иттифоқчи республикаларда амалда бўлган ва кўп йиллар илгари қабул қилинган ба'зи қонунлар ма'лум даражада эскириб қолди ва улар мамлакатимизда социализмнинг ғалаба қозониши натижасида вужудга келган ижтимоий муносабатларга тўла муносиб эмас.

Депутат Прейкшас айтадики, Сталин Конституцияси қабул қилинганидан кейин Умумиттифоқ мик'ёсида бирқанча кодекс ва қонунлар тузиш соҳасида тайёргарлик ишлари олиб борилди. Аммо, уруш бу ишга халақит берди. Яқин вақт ичида Умумиттифоқ аҳамиятига эга бўлган бирқанча қонунларни тайёрлаб, СССР Олий Советининг тасдиқига топшириш керак.

— Умумиттифоққа доир қонунларни тайёрлашда, — дейди ўртоқ Прейкшас, — Миллатлар Совети Қонун лойиҳалари комиссиясининг роли каттадир. Унинг асосий вазифаси СССР Олий Советининг тасдиқига топшириладиган қонун лойиҳалари тўғрисидаги хулосаларни қараб чиқиш ва таклим этишдан иборат.

Депутат Прейкшас докладчининг фикрига қўшилиб, Қонун лойиҳалари комиссияси тўғрисидаги Низомни тасдиқлашни таклиф этади.

Музокаралар тамом бўлади. Миллатлар Совети Миллатлар Совети Қонун лойиҳалари комиссияси тўғрисидаги Низомни бир овоздан тасдиқлайди.

Шундан кейин Миллатлар Совети рўзномадаги тўртинчи масалани муҳокама қилишга — СССР Олий Совети Президиумининг кейинги даврда қабул қилинган Фармонларини тасдиқлашга ўтади.

Бу масала тўғрисида СССР Олий Совети Президиумининг секретари депутат **А. Ф. Горкин** доклад қилади.

Депутат Горкин СССР Олий Советининг иккинчи ва учинчи Сессиялари ўртасидаги даврда СССР Олий Совети Президиуми томонидан чиқарилган Фармонларни Миллатлар Советининг тасдиқига тақлим этади.

Миллатлар Совети СССР Олий Совети Президиумининг Фармонларини бир овоздан тасдиқлайди.

Миллатлар Советининг учинчи Сессияси рўзномасидаги масалалар муҳокама қилиниб бўлди. Раислик қилувчи—Миллатлар Советининг Раиси депутат В. В. Кузнецов Сессияни ёпиқ деб э'лон қилади. (ТАСС).

Йўлдош Охунбобоев хотираси

(Вафотига 4 йил тўлиши муносабати блан)

1943 йил 28 февралда халқимизнинг севикли фарзанди, отоқли давлат арбоби, оташин большевик Йўлдош Охунбобоев вафот этди. ВКП(б) Марказий Комитети ва СССР Халқ Комиссарлари Совети ўртоқ Йўлдош Охунбобоевнинг вафоти муносабати блан билдирган та'зияларида уни совет давлатининг отоқли арбобларидан бири деб атадилар. Ҳақиқатан ҳам ўртоқ Охунбобоев совет давлатининг йирик арбобларидан бири, Ўзбекистон большевикларининг кекса авлодининг ажойиб вакили, ўзининг бутун онгли ҳаётини Ленин-Сталин миллий сиёсатининг тантанаси учун, республикамизда саноат, қишлоқ хўжалиги, фан ва маданиятни яшнатиш учун курашга бағишлаган талантли раҳбар эди.

Халқ ичидан етишиб чиққан қобилиятли ташкилотчи ўртоқ Охунбобоев ўзининг ишчанлиги, халқпарварлиги блан меҳнаткашлар оммаси ўртасида катта обрў ва ҳурматга сазовор бўлди. У, умрининг охиригача халқ учун ва унинг бахт-саодати учун хизмат қилди.

Ўртоқ Охунбобоев ўзбек халқининг энг яхши ва олижаноб хисламарини ўзида акс эттирган, ўтмишнинг ҳамма азоб-уқубатларини бошидан кечирган киши эди. Ўтмишнинг оғир тажрибаси унда текинхўрларга, бойларга, судхўрларга, савдогарларга ва манфур чор ҳукуматининг усул идорасига қарши нафрат ва ғазабни авж олдирган эди. Авлод-аждоди блан батрак ва чорикор бўлиб келган ўртоқ Охунбобоев Октябрь социалистик революциясининг ғалабасидан кейин барча меҳнаткашлар блан бирга бахтли ҳаёт йўлини топди.

У, совет ҳокимиятини мустаҳкамлаш йилларида большевикларга хос ғайрат ва шижоат блан ишлади. Унинг халқ етакчиси, оммaнинг ташкилотчиси сифатида исте'доди ва қобилияти ҳар тарафлама ўсди ва чиниқди. Миллатчилар ва босмачиларга қарши олиб борилган курашда ўртоқ Охунбобоевнинг кўрсатган фаолияти айниқса катта бўлди. Халқимиз чиниққан большевикнинг ватанимиз ашаддий душманлари бўлмиш аксилинқилобчи буржуа миллатчиларининг уларнинг излари блан қўпориб ташлаш йўлидаги хизматларини сра эсидан чиқармайди.

Йўлдош ота ҳамма ишимизда халқ блан бирга эди. Уни халқимиз чин қалбидан севар ва ҳурмат қилар эди. Республикамиздаги ёшу-қари ҳамма уни яхши танир ва ўзининг қадрдон отаси, маслаҳатгўйи ва ҳақли равишда республика оқсоқоли деб атар эди. У, отоқли давлат арбоби сифатида мамлакатимиздаги барча қардош халқлар ўртасида ҳам танилди.

Ўртоқ Охунбобоев Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси ташкил топган кундан бошлаб, то умрининг охиригача давлат ҳокимиятининг юқори органида бошчилик қилди. У, СССР Олий Совети Президиуми Раисининг ўринбосари, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси ва Ўзбекистон Коммунист (большевик) лар Партияси Марказий Комитетининг а'зоси эди. Бу вазифаларда у, ўз бурчини шараф блан бажариб, республикамиз халқ хўжалигини ривожлантиришда чинакам ташаббусчи ва ажойиб ташкилотчи эканини кўрсатди.

Ўртоқ Охунбобоевнинг иш фаолияти ёш совет республикасини тиклаш йилларидаёқ бошланди. У, ўтмишда жабрланган батрак ва камбағалларни уюштириб, уларни бойлар ва қулоқларга қарши курашга отлантирди. Марғилондаги камбағаллар союзининг раиси бўлиб ишлаган вақтда, бу союз атрофига минглаб батрак, камбағал деҳқонларни тортди ва уларни биргалашиб меҳнат қилишга уюштирди.

Ўзбекистон ҳаётида жуда катта тарихий воқеа бўлган ер-сув ислоҳотини ўтказишга бошчилик қилган раҳбарлардан бири ўртоқ Охунбобоевдир. У ер-сув ислоҳотини ўтказувчи республика комиссиясининг раиси бўлиб ишлади ва бойлар, қулоқларнинг ер-сувини тортиб олиб, мингларча батрак ва камбағал деҳқонларни ер-сувли қилишда ва уларнинг хўжалигини тиклашда зўр маҳорат кўрсатди.

Қишлоқ хўжалигини коллективлаштириш йўлидаги партиямизнинг сиёсати тўла ғалаба қилди. Колхоз тузуми тарқоқ деҳқон хўжалигини бирлаштирди, унга давлатли, бахт-саодатли турмуш берди. Коллективлаштириш туфайли қишлоқ хўжалигимиз, айниқса пахтачилигимиз кенг ривожланди. Ана шу коллектив хўжаликни мустаҳкамлаш, пахтачиликни юксалтиришда деҳқончилик ишида кўп йиллик тажриба тўплаган ўртоқ Охунбобоевнинг қилган хизматлари ғоят каттадир. Қишлоқ хўжалигини машиналаштириш, пахтачилик ишига янги агротехникани киритиш соҳасида партиямизнинг сиёсатини амалга оширишда у ташаббусчи ва ташкилотчилик ролини ўйнади. У, колхозчи деҳқонларга ҳамма вақт пахта ҳосилини ошириш ҳақида ўзининг бой тажрибалари блан маслаҳат берар ва уларга амалий йўл-йўриқлар кўрсатар эди, шунинг учун ҳам халқимиз уни асл деҳқон, миришкор агроном, отоқли пахта устаси деб билар эди.

Ўзбекистонда ўртоқ Охунбобоев бормаган қишлоқ, у блан учрашиб суҳбатидан баҳраманд бўлмаган меҳнаткаш йўқ десак муболаға бўлмайди. Ўртоқ Охунбобоев жуда хилма-хил ва мураккаб вазифаларни ҳал қилишда ўзида битмас-туганмас куч топар эди, халқ хўжалигининг ҳамма соҳасига зўр э'тибор блан қарар ва энг муҳим масалаларни изчиллик блан ҳал этар эди. У, меҳнаткашларни ҳалол меҳнат қилиш руҳида, ўз ватанини севиш, жонажон партия ва ҳукуматимизга садоқатли бўлиш руҳида тарбиялар эди.

Оташин нотиқ, ажойиб ташвиқотчи бўлган бу кишининг сафарбар этувчи ва илҳомлантирувчи сўзлари ҳамма ерда жаранглаб эшитилар эди. У жуда кўп мақолалар ёзди, муҳим масалалар ҳақидаги катта-катта мақолалари республика ва марказий газеталарда босилиб чиқар эди. Унинг «Пахта ҳосилини оширишда колхозчи деҳқонларга маслаҳатлар» деган китобини пахтакорларимиз ҳозирда ҳам севиб ўқийдилар ва унда ёзилган қимматли маслаҳатлардан фойдаланадилар.

Ўртоқ Охунбобоевнинг деҳқончилик тўғрисида, айниқса пахта ҳосилини ошириш тўғрисида берган маслаҳатлари республикамиз колхозчилари сталинча саккиз йиллик программани амалга ошириш учун курашаётган ҳозирги пайтда ҳам дастур амал бўлиб қўлланилмоқда. У, пахта ҳосилини ошириш учун даставвал колхозларда меҳнат интизомини мустаҳкамлаш, социалистик мусобақани кенг ривожлантириш ва юзпентнерчилик ҳаракатини кучайтириш зарур деб такрор-такрор айтар эди. Унинг «Кечиктириб бўлмайдиган вазифалар» деган мақоласида пахтачиликни юксалтириш йўллари айниқса равшан кўрсатиб берилган эди.

Ўртоқ Охунбобоев жуда оқ кўнгилли, хуш муомала, камтар, самимий, истиқболни олдиндан кўриб-билиб иш кўрадиган киши эди. У, жамоат ва сиёсий ҳаётда актив қатнашар эди, кадрларни, ёшларни Ленин ва Сталиннинг улуғ ғоялари блан чиниқтиришга кўп э'тибор берар, энг қобилиятли, истe'додли ташкилотчиларни халқ орасидан топиб олиб, уларни меҳр блан тарбиялар эди. Отанинг яна бир хусусияти шундаки, у халқнинг фикр ва хисларини ҳаммадан яхши билар, меҳнаткашларнинг эҳтиёж ва талабларига сезгирлик блан қулоқ солар эди. Йўлдош ота халқнинг энг яхши хисларини ўзида яққол ифодаловчи ажойиб раҳбар эди. Кибрланиб кетиш, ютуқларга маҳлиё бўлиб эсанкираб қолиш унга тамоман ёт эди. У бюрократларни, мансабпарастларни, халқдан ажралиб қолган кишиларни ёмон кўрар эди. Ўртоқ Охунбобоев принципиал ва мустаҳкам большевик бўлгани учун ҳам халқнинг обрў ва ҳурматига сазовор бўлди.

Ота Ўзбекистондаги ҳамма районларнинг ер-суви, об-ҳавоси ва шароитини яхши билар эди. Деҳқонларга сув учун кураш республикамиз ҳаётида энг муҳим масала деб такрор-такрор айтар эди. Республикамизда барпо қилинган катта-кичик қурилишларнинг ҳаммасига у ўзининг муносиб ҳиссасини қўшди. Ўзбек халқи каналлар қуришга киришган пайтда, ўртоқ Охунбобоев иш тепасида бўлди. У колхозчиларни янги ишларга руҳлантирди. Мирзачўл, Шаҳрихон чўлларига ва бошқа кўп дашти-биёбон бўлиб ётган ерларга сув чиқаришда унинг хизмати катта. Неча минг гектарлаб сувсиз ерлар экинзорга, боғ-бўстонга айлантирилди. Ўзбекистонда партиямиз раҳбарлигида халқ қурилиши усули блан вужудга келтирилган каналларни қазишга киришишда биринчи кетмонни урган, ишни бошлаб берган қурувчилардан бири Йўлдош ота эди.

Келажакка ишонч блан қаровчи большевик раҳбар ўртоқ Охунбобоев ўз ватанига чексиз садоқатли, чинакам совет ватанпарвари эди. У, уруш кунларида республикамиз меҳнаткашларини фронт эҳтиёжлари учун фидокорона меҳнат қилишга ва душман устидан тезроқ ғалаба қозониш учун зарур бўлган қўшимча ресурсларни кидириб топишга сафарбар этди. 1941 йилнинг қишида мамлакатимиз энг хавфли пайтни бошидан кечирган ва душман пойтахтимиз Москвага таҳдид қилган бир пайтда, ўртоқ Охунбобоев ўзбек халқининг делегациясига бош бўлиб Ғарбий фронтга борди. У, ҳарқандай қийинчилик ва машаққатлар бўлишига қарамай, душман устидан узил-кесил ғалаба қозонишимизга қат'ий ишонар эди. Шундай ҳам бўлди! У севган ватан, у севган халқ бу курашда тамомила ғалаба қилди. Ғалаба айёмида бутун халқимиз азолатли ишимизга катта ҳисса қўшган қадрдон отанинг номини ҳурмат блан ёдлади.

Ўртоқ Охунбобоев ўз ҳаётининг сўнгги дамигача халқ тўғрисида, партиямиз тўғрисида, республикамизнинг халқ хўжалигини ривожлантириш тўғрисида ўйлади ва шунинг учун курашди. Муҳтарам отанинг иш фаолияти республикамиз меҳнаткашлари сталинча тўртинчи бешйилликнинг иккинчи йили топшириқларини зўр ғайрат блан бажаришга киришган ҳозирги пайтда ҳам ҳаммамиз учун ибрат бўлардир.

Ўз ватанига охиригача содиқ бўлган, ҳар тарафлама билимдонлиги, хушчақчақлиги, илм-фанга, сан'ат ва адабиётга иштиёқи зўр бўлган, Ленин-Сталин партиясига чинакам садоқати блан ардоқланимиз ўртасида сийрак учрайдиган бу қадрдон отанинг образи ҳаммамиз учун намунадир.

Ўзбек халқининг севикли фарзанди, большевиклар партиясининг синалган курашчиларидан бири, оташин ватанпарвар, меҳрибон дўстимиз, отахонимиз Йўлдош Охунбобоевнинг хотираси меҳнаткашлар оммасининг қалбида абадий сақланади.

Х. ЁДГОРОВ.
А. ШОРАХМЕДОВ.

Венадаги совет доиралари Юнайтед Пресс агентлигининг хабарларини рад этди

ВЕНА, 23 февраль (ТАСС). Сўнгги вақтда Австрия матбуотида немисларнинг Австриядаги илгариги мол-мулки ҳақида турли хабарлар пайдо бўлганлиги сабабли, ТАСС мухбири му'табар совет доираларига мурожаат қилиб, бу ҳақда изоҳот беришни сўради.

Совет доираларининг айтишига кўра, Американдаги Юнайтед Пресс агентлигининг гўё «Лондон конференцияси бошлангандан буён совет оккупация ма'мурлари тўртта катта металлургия корхонасини мусодара қилганлар» деган ва Америкадаги «Винер курир» газетаси томонидан тарқатилган хабари тамомила уйдирмадир. Америка агентлигининг хабарида айтилган илгариги немис корхоналари бултур ёз фаслидаёқ совет органлари назоратига олинган эди.

«Руслар Вена—Брно ўртасидаги автомобиль йўлини ҳам мусодара қилганлар» деган хабар ҳам уйдирмадир.

Америка агентлигининг мазкур хабарида, ҳозиргача Австрия экономикаси руслар қўл остидаги Австрия корхоналаридан фойда кўриб келар эди. Эндиликда эса, бу корхоналарда ишлаб чиқарилаётган моллар гўё СССР га жўнатилмоқда, деган да'во ҳам бор. Бу моллар қишлоқ хўжалик машиналари, химия саноати махсулотидан иборат эмиш. Химия корхоналарига гўё «ўз молларини мамлакат ичидаги бозорларга чиқаришни тўхтатиш ҳақида кўрсатма» берилган эмиш.

Совет доираларининг айтишича, хабарнинг бу қисми ҳам бошқа қисмларидек мас'улиятсизлик блан тўқилган уйдирмадир.

Австрия матбуотида, Совет Иттифоқи ихтиёрига ўтган немис корхоналари гўё кўчириб олиб кетилар эмиш деган хабарлар босилиб чиққан эди. ТАСС мухбирига бу «ахборот»нинг ҳам бошдан охиригача уйдирма эканлиги айтилди.

Совет доираларининг айтишича, Америка ва Австриядаги ба'зи газеталарнинг Шарқий Австриядаги немис мол-мулклари ҳақида қасддан ёлғон «ахборот» тарқатаётганликлари, муайян сиёсий доиралар томонидан пропаганда мақсадида олиб борилаётган кампаниянинг бир қисмидир.

ПАРИЖДА СОВЕТ СПОРТЧИЛАРИ ШАРАФИГА ҚАБУЛ МАРОСИМИ

ПАРИЖ, 25 февраль (ТАСС). Франс Пресс агентлиги билдиради: 24 февральда «Франция — СССР» иттифоқи «Юманите» газетаси томонидан ташкил қилинган кроссда қатнашмоқ учун Парижга келган совет спорт делегацияси шарафига қабул маросими ўтказди. «Франция — СССР» иттифоқининг секретари Пайери ва миллий спорт институтининг директори Мерсье совет спортчиларини мусобақада эришган муваффақиятлари блан табрикладилар.

ТОШКЕНТ МЕДИЦИНА ИНСТИТУТИНИНГ 25 ЙИЛЛИК ЮБИЛЕЙИ

Ўзбекистонда медицина илмининг маркази

ОТОҚЛИ ОЛИМЛАР

Профессор А. Л. КАЦЕНОВИЧ.

Профессор А. А. АСҚАРОВ

Молотов номидаги Тошкент медицина институтининг директори, медицина фанлари кандидати Ҳ. ЗОҲИДОВ.

ЎЗБЕК ВРАЧЛАРИ

Иттифоқимизнинг 11 та биринчи даражали медицина институтлари орасида Тошкент медицина институти ўзбек врачлари тайёрлайдиган энг йирик олий ўқув юртидир. Институтнинг коллективи ҳам маҳаллий кадрлар тайёрлаш масаласига катта аҳамият бериб келмоқда.

Ма'лумки, дастлаб медицина факультети ташкил этилган вақтда маҳаллий миллат студентлари жуда кам эди. Масалан, 1920 йилда 5 та ўзбек студенти бўлган, 1946 йилда эса маҳаллий миллат студентларининг сони 550 дан ошди. Институтни тамомлаб чиқаётган ўзбек врачлари ҳам йил сайин кўпаймоқда. 25 йил давомида институтни маҳаллий миллат кишиларидан 626 киши тамомлаб чиқди.

Институтга кирувчи маҳаллий ёшлар учун барча шароит яратилган. Масалан, I ва II курсларда дарслар ўзбек тилида олиб борилади. Шундай қилиб, студентлар III курсга чиққанда бошқа студентлар блан тенглашиб, лекцияларни баҳузур эшитаберадилар. Бирқанча кафедралар ўзбек тилида дарс бера оладиган ўқитувчи ва профессорлар блан тўла та'минланган. Худди шу ўзбек студентлари учун 17 та қўлланма ва дарслик таржима қилинган. Ўзбек студентларини кўпайтиришни кўзда тутиб, тайёрлов курслари ҳам очилган. Ўтган йили бу курслар 111 та ўрта ма'лумотли кадр етказиб берди.

Ўзбек студентлари институтнинг илмий тўгаракларида, конференцияларида муҳим мавзу'ларда илмий доклад қилмоқдалар.

Тошкент медицина институтида, врачлардан ташқари, маҳаллий илмий ходимлар ва педагоглар ҳам тайёрланмоқда. Кўп кафедраларга ўзбек доцентлари, профессорлар раҳбарлик қилмоқда. Масалан, ерли миллат кишиларидан 7 кафедра бошлиғи, 18 та доцент, 1 та старший ўқитувчи, 51 та ассистент ва 4 та ўқитувчи бор. Шу кунгача ўзбеклардан 27 киши илмий даража олиш учун диссертация ёқлади. Институтнинг кафедра ва клиникаларида 40 та аспирант та'лим олмоқда.

Сталинча янги бешйилликда Тошкент медицина институти коллективи маҳаллий ёшлардан врачлар ва илмий ходимлар тайёрлаш ишини янада қизитиб юборади.

Профессор З. СЛОБОДИН.
Медицина фанлари доктори.

ФАКТЛАР ВА РАҚАМЛАР

* ТошМИ кутубхонаси пойтахтимиздаги бой кутубхоналардан бири ҳисобланади. 1920 йилда бу кутубхонада 3150 том китоб бор эди. Ҳозир ундаги китоблар 150 минг томга яқин.
* Тошкент Медицина институтининг бюджети бетўхтов ошмоқда. 1930 йилгача институт ҳар йили 37 минг сўм пул олган бўлса, 1931 йилда 1 миллион 584 минг сўм пул олди. Институтнинг 1946 йилги бюджети 38 миллиондан ҳам ошди.
* ТошМИ клиникаларидаги ўринлар тобора кўпаймоқда. 1920 йилда ҳамма клиникаларда беморлар учун фақат 350 ўрин бўлган, 1946 йилда 1625 тага етди.

Суратда: Молотов номидаги Тошкент медицина институтининг студентлари (чапдан) М. Зиёутдинова, И. Тўрахўжаева, М. Мақсумова, Н. Хўжаева амалий машғулотда. Доцент Қ. Усмонов машғулотга раҳбарлик қилмоқда.
И. ГЛАУБЕРЗОН фотоси.

ТЎНҒИЧ КЛИНИКАЛАРДАН БИРИ

Ҳамиша осойишталик ҳукм сурадиган бу бинада катта ишлар қилинади, юқумли касалликларни енгишга ва инсониятни зўр балодан халос қилишга астойдил бел боғлаган 37 врач эртаю-кеч тинимни билмайди. Улар болаларнинг бевақт ўлимига сабаб бўладиган бўғма, қизамиқ, скарлатина ва шу каби касалликларни даволаб тузатиш ва шундай қилиб, уларнинг ота-оналарини фарзанд доғидан қутқариш каби олижаноб вазифани бажарадилар. Қашқадар'ёдаги кексалар орасида «қора оқсоқ» номи блан машҳур бўлган бруцеллёз касаллиги шу бинода енгилади. Ўтмишнинг аламли сарқити бўлмиш ич терламаси, тепкили терлама ва бошқа касалликлар ҳам шу ерда даволаниб, тузатилади. Газетхон институт ҳузуридаги юқумли касалликлар клиникаси ҳақида сўз бораётганлигини энди пайқаб олган бўлса керак.

Юқумли касалликлар клиникаси институтнинг тўнғич клиникаларидан биридир. У 1920 йилда профессор Клодницкий бошчилигида ташкил қилинган. Кейинчалик бу клиникага машҳур рус олими Н. И. Рагоза раҳбарлик қилиб турди. 1939 йилда, профессор Рагоза ҳарбий медицина академиясига чақирилгандан кейин, унинг исте'додли шогирдларидан профессор А. Л. Каценович раҳбар қилиб тайинланди.

Тошкент медицина институти блан бирликда юқумли касалликлар клиникаси ҳам 25 ёшга кирди. Дастлабки вақтда клиникада беморлар учун 40 ўрин бўлса, ҳозир 225 ўрин бор.

Клиниканинг ёнида бундан 12 йил олдин очилган бруцеллёз бўлими республикамизгагина эмас, Бутун Иттифоқимизга ҳам машҳур.

Клиника даволаш ва педагогика иши блан бир қаторда катта илмий тадқиқотлар олиб бормоқда. Илмий текширишлар учун клиникада яхши ускуналанган учта лаборатория бор. ЎзССРда хизмат кўрсатган фан арбоби, орденли профессор А. Л. Каценович қўл остидаги бу клиниканинг ходимлари беморларни даволаш учун ҳозирги замон медицинасининг энг янги ютуқларидан фойдаланмоқда. Илгари ҳеч қандай дори-дармонга бўш келмаган бруцеллёз касаллиги сульфамид дорилар, пенициллин ва мелитин блан муваффақиятли равишда даволанмоқда.

Юқумли касалликлар клиникаси кадрлар тайёрлаш соҳасида мақтовга сазовор ишлар қилмоқда. СССР Медицина фанлари академиясининг институтларидан бирида докторантурада ўқиётган ёш ўзбек олими доцент Абдулла Зоҳидов, ўзбек хотин-қизларидан биринчи бўлиб медицина фанлари кандидати унвонини олган Ҳасана Юнусова ва бошқалар шу клиникадан етишиб чиқдилар.

Медицина институтини яқингинада битирган исте'додли врач Вали Мажидов бруцеллёз касаллигини аниқлаш тўғрисида кандидатлик диссертациясини тайёрлаб бўлди.

Юқумли касалликлар клиникасининг ходимлари ва уларнинг раҳбари Александр Львович Каценович — кабинет ичига кириб олган кишилардан эмас. ЎзССР Соғлиқни сақлаш министрлиги ҳузуридаги марказий поликлиникада 17 йилдан буён консультант-терапевт бўлиб ҳам ишлаётган профессор Каценович Фарҳод ГЭС қурилиши каби бинокорликларга дамба-дам бориб, врачларга амалий йўл-йўриқ кўрсатади. Клиниканинг врачлари Янгийўлдаги даволаш муассасаларига бориб, ҳартарафлама ёрдам бериб турадилар.

Медицина фани катта-катта кашфиётлар блан бойиётган ҳозирги асримизда, фанга Сталиндай улуғ бир киши бевосита ғамхўрлик қилаётган Ватанимизда, юқумли касалликларнинг батамом енгилиши муқаррар. Профессор А. Л. Каценович ҳам шу фикрда!

Врач В. РАҲИМОВ.

СОВЕТ АРМИЯСИГА ХИЗМАТ

Улуғ Ватан уруши даврида, Тошкент медицина институтининг коллективи фидокорона меҳнат қилди ва мамлакатимиз талаб қилган кадрларни етказиб беришнинг уддасидан чиқди.

Даставвал, институт ўзининг бутун фаолиятини, ўқиш, даволаш ва илмий-текшириш ишларини тез фурсатда қайтадан қуриб, фронт манфаатларига бўйсундирди. Кўпгина медицина мутахассислари ўз ихтиёрлари блан фронтга кетдилар. Институт Тошкентда кўчма госпитальлар ташкил этиб, уларга раҳбарлик қилди. Катта бир госпитальни оталикка олиб, уни бино, мебель ва зарур жиҳозлар блан та'минлади.

Медицина институтининг коллективи мудофаа фондига кўпгина маблағ тўплаб, «Тошкент медицина институти» номида жанговар аэропланлар олдирди ва Олий Бош Қўмондон И. В. Сталиннинг ташаккурига сазовор бўлди.

Фронтга кетган врачлар ярадор жангчиларни даволашда, уларнинг ҳаётини сақлаб қолишда жонкуярлик блан ишладилар. Душман тўпларининг ўқлари ва осмондан бомбалар ёғиб туришига қарамай, қор-ёмғур ичида, қаттиқ совуқ ва жазирама иссиқ кунларда ҳам, ҳеч қандай қийинчиликлардан қочмай, совет врачи номига муносиб қаҳрамонлик кўрсатдилар. Фашистлар Германияси ва империалистик Япония устидан қозонилган тарихий ғалабамизда врачларимизнинг ҳиссаси бор, бу жангларда совет медицинаси ҳам душман медицинасидан ғолиб чиқди. Фронтчи врачларнинг ҳаммаси Совет ҳукуматининг орден ва медальлари блан мукофотланганлар.

Ҳозир ҳам Тошкент медицина институтидан чиққан врачларнинг бир қисми Совет Армияси сафида хизмат қилмоқда. Армиядан бўшаб келган врачлар эса, фронтнинг бой ва қимматли тажрибаларини ўрганиш учун ижодий ишга киришдилар.

Аспирант В. МАЖИДОВ.

ФАКТЛАР ВА РАҚАМЛАР

* Тошкент медицина институти 25 йил ичида мамлакатимизга 4814 врач тайёрлаб берди. Булардан 626 таси ерли миллат кишиларидир.
* Дастлабки даврда ТошМИда 14 профессор блан 10 ассистент дарс берган, холас, ҳозирги вақтда институтда 387 ўқитувчи бор; булардан 44 таси профессор, 87 таси доцент, 216 таси ассистент бўлиб ишлайди.
* Тошкент медицина институтида ўқиётган студентлар сони йилдан-йилга ошмоқда. 1920 йилда институтда атиги 205 студент (булардан ерли миллат кишилари 5 та) ўқиган бўлса, 1946 йилда уч минг студент ўқиди, булардан 500 таси ерли миллат кишилари.

ОТОҚЛИ ОЛИМЛАР

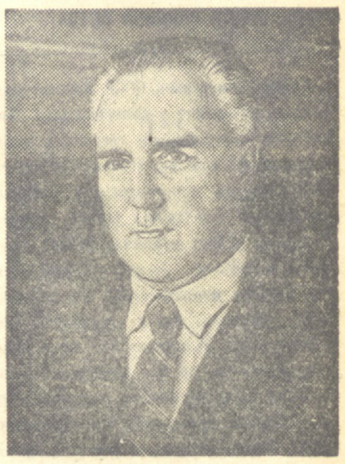

Профессор С. А. МОЛЧАНОВ

Профессор П. Ф. АРХАНГЕЛЬСКИЙ

Медицина фанлари доктори З. И. УМИДОВА

Безгак касалининг янги дорилари

В. М. Молотов номли Тошкент медицина институтининг тропик касалликлар клиникасида безгак касалини даволаш учун таклиф этилган бирқанча янги дорилар синаб кўрилмоқда.

Совет Иттифоқида кашф этилиб тайёрланган янги дорилардан бири — неоплазмохин безгак касалини бекаму-куст тузатиш блан бирликда плазмоцидга ўхшаш заҳарли та'сир этмайди. Профессор Т. Х. Нажмиддинов неоплазмохинни безгак блан оғриган кишилар устида синаб кўриб, унга баланд баҳо берди. Бу дори 0,01 граммдан, я'ни плазмоцидга қараганда 2 марта камроқ ичилади.

Чет элларда кашф этилиб тайёрланган янги дорилардан палудрин ҳам безгак касалини батамом тузатар экан. Бу дори бир марта ичилгандаёқ иситмани қолдиради. Полудрин 0,025—0,1 граммдан ичилади. Унинг заҳарли хоссаси йўқ деярлик. Клиникада бу дори синаб кўрилиб, яхши натижалар олинди.

Безгак касалини тузатадиган янги дориларнинг учинчиси — мепакриндир. Бу дори очсариқ тусли бўлиб, акрихинга ўхшайди. Мепакрин ҳам яхши натижалар бермоқда.

ИНСТИТУТНИНГ АСАРЛАР ТЎПЛАМИ

Ўзбекистон Давлат нашриёти В. М. Молотов номли Тошкент медицина институтининг 25 йиллик юбилейи муносабати блан шу институтнинг асарлар тўпламини босиб чиқарди. 12 листдан иборат бўлган бу тўпламда назарий ва клиник медицинага доир бирқанча мақолалар берилган. Булар орасида ЎзССРнинг хизмат кўрсатган фан арбобларидан И. И. Орлов, А. Л. Каценович, П. Ф. Архангельский, Н. В. Данилов, Г. Н. Терехов, В. К. Ясевич, Т. Х. Нажмиддинов ва бошқа профессорларнинг асарлари блан бир қаторда доцентлардан Э. Отахонов, Қ. Усмонов, ассистентлардан Р. Соатов, И. Фозилов каби ёш ўзбек олимларининг асарларига ҳам катта ўрин берилган.

Чорак аср

В. М. Молотов номидаги Тошкент медицина институти Улуғ Октябрь социалистик революциясидан сўнг ташкил этилди ва Ўрта Осиёда олий медицина билимининг асосий марказига айланди.

1919 йил 2 августда Туркистон Давлат университети қошида медицина факультети тузилди. Бу — Шарқ халқлари ҳаётида муҳим воқиа бўлди. Энди феодал даврининг қолоқ медицинасидан, кинна солиш, фолбинга кўрсатиш, ўқитиш, қон чиқариш ва бошқа бид'атлардан воз кечиб, янги замон медицинасига биринчи қадам қўйиш лозим эди. Медицина факультетини ташкил этишда москвали профессорлардан Ситковский, Крюков, Дернадский, Давидьовский ва бошқалар, шунингдек, Москва университетининг профессорлари Мартинов ва Абрикосовлар катта фаолият кўрсатдилар. Улар медицина факультетининг клиника ва кафедралари учун профессорлар ва ўқитувчилар танлаш, зарур аппаратлар, асбоблар, ўқув қуроллари, кутубхона ва бошқа жиҳозлар танлаб олишда ғайрат блан ишладилар. Бу медицина факультетига тошкентли докторлардан Боровский, Слоним ва Каплун каби обрўли ва танилган ходимлар, профессорлар тортилди.

Факультетнинг клиникалари (касалхоналари) учун Туркистон республикаси Халқ Комиссарлар Советининг қарори блан собиқ кадет корпуси ва ундаги Полторацкий номли касалхона бинолари бўшатиб берилди. 1920 йилнинг кузида бешта курснинг ҳаммасида ўқиш бошланди ва ёш медицина факультетида педагогика, даволаш ва илмий-текшириш ишларидан иборат жўшқин ҳаёт бошланди.

1931 йилда медицина факультети ҳаётида муҳим воқиа юз берди. Иттифоқ Халқ Комиссарлари Советининг кўрсатмасига мувофиқ, медицина факультети университет таркибидан ажралиб, мустақил медицина институтига айланди.

Ўша даврда медицина институтида тўртта факультет бор эди. Булар: даволаш факультети, санитария факультети, она-болаликни муҳофаза қилиш факультети ва стоматология (тиш-жағ касалликлари) факультетидир. 1932-1935 йилларда институтда назарий кафедралар, кутубхона ва клиникалар кенгайди, бюджет ўсди. Шундай қилиб, институтда жиддий илмий ишлар, дун'ё аҳамиятига эга бўлган катта кашфиётлар қилина бошлади. Профессор Боровский «ёмон яра» (тери лейшманиози) касалини қўзғатувчиларни топди.

1946 йилнинг охирига қадар институт профессор ва ўқитувчилари уч мингдан ортиқ илмий асар тайёрладилар. Ўрта Осиё ва хусусан Ўзбекистонда тарқалган ҳархил касалликларни ўрганишга ўз билим ва қобилиятларини сарф қилган йирик олимларимизнинг илмий ишлари алоҳида диққатга лойиқдир. Тропик касаллар (маҳаллий касаллар)ни ўрганиш масалалари институт ходимлари томонидан ёзилган кўп асарларда ёритилгандир. Бу соҳада ўз илмий мактабини яратган профессор Крюковнинг хизматларини кўрсатиб ўтиш зарурдир. Ўрта Осиёнинг ҳаёти ва иқлими блан яхши таниш бўлган, хизмат кўрсатган фан арбоби, Ўзбекистон Фанлар академиясининг корреспондент-а'зоси профессор Слоним ва унинг шогирдлари ич касалликлар соҳасида ажойиб ва муваффақиятли текширишлар ўтказдилар.

Ич касалларининг йирик мутахассиси профессор Рагоза ва унинг шогирдлари (хизмат кўрсатган фан арбоби профессор Каценович, профессор Самсонов, профессор Петров ва бошқалар) Ўрта Осиёда юқумли касалларнинг қўзғотувчиларини, касалликни аниқлаш усулларини, даволаш ва касалнинг олдини олиш (юқтирмаслик) чораларини белгиладилар.

Советлар Иттифоқининг отоқли хирургларидан профессор — Ситковский, Войно-Ясенецкий, Хрушчёв ва Воронскийлар ташкил қилган хирургия клиникаларининг раҳбарлари, профессор Орлов ва Астровлар совет хирургиясига бирталай янгилик қўшдилар.

Хизмат кўрсатган фан арбоби профессор Архангелский кўз касалликлари (офталмология) соҳасида йирик мутахассис бўлиб, у Ўзбекистонда кўз касалликларига қарши курашда ва бу илмни тараққий эттиришда анча иш қилган.

Тошкент медицина институтини ташкил қилишда актив қатнашган, хизмат кўрсатган фан арбоби, профессор С. А. Молчанов рентген нурларининг лейшманиоз касалини қўзғотувчиларга та'сири ва ундан шу касални даволашда қўлланиш йўлларини текширди.

Медицина институтида патологик анатомия та'лимоти хизмат кўрсатган фан арбоби профессор Терехов раҳбарлигида, болалар касалликлари та'лимоти хизмат кўрсатган фан арбоби профессор Гершеновичи раҳбарлигида ривожлантирилиб, совет медицинасини янги кашфиётлар блан бойитдилар.

Ҳозирги вақтда институт республикамизнинг энг йирик олий ўқув юртларидан бирига айланди. 3 та факультетнинг ҳаммаси мустақил ўз ўқув базасига — клиникаларга эгадир. Факультетларга 21 та назарий кафедра, 28 та ҳархил клиника хизмат қилади.

Институтда, шу институтни тугатган ёшлардан, айниқса ерли миллатлардан кўп талантли олимлар етишиб чиқди. Уларнинг кўпи ҳозир кафедра ва клиникаларга мустақил раҳбарлик қилмоқда. Булар орасида медицина фанлари докторлари профессор Исмоилов (ич касаллар клиникаси), профессор Нажмиддинов (тропик касаллар клиникаси), медицина фанлари доктори Зулфия Умидова (ич касаллар клиникаси), Ўзбекистон Фанлар Академиясининг корреспондент а'зоси профессор Акбар Асқаров (ич касаллар клиникаси), фан кандидати доцент Бобожонов (умумий гигиена кафедраси) ва бошқалар бор. Институтни битирганлардан бир мунчалари профессор номини олиб, Ўрта Осиё республикаларида (Ашхабод, Самарқанд, Фрунзе ва бошқа шаҳарларда) медицина институтларининг кафедра ва клиникаларига раҳбарлик қилмоқда.

Тошкент медицина институти йирик ўқув комбинатидир. Унда 3.000 га яқин студент ўқийди. Институтнинг клиникаларида 2 минг 640 та касал даволанади.

Ҳозирги вақтда институтда 44 та профессор (булардан 37 таси фан докторлари), 87 та доцент (улардан 78таси фан кандидатлари) ва 216 та ассистент ишламоқда. Фан кандидатларининг кўпи шу институтни тугатган ўзбеклардир. Булардан хирург Тоҳиров, Онахон Тешабоева, кўз мутахассиси Қосимов, ич касаллари мутахассислари Расулов, Олимов, Обидова, назарий фанлар мутахассислари Шахобиддинов, Ҳошимов, Азизов, Соатов, Аҳмаджонов кабиларни кўрсатиш мумкин.

Ерли миллатлардан ёш илмий ходимлар етиштириш учун институт қошида аспирантура ташкил қилинган. Ҳозир аспирантурада 40 киши ўқимоқда.

Тошкент медицина институти — юқори малакали медицина ёрдами кўрсатиш учун ҳозирги замон медицина асбоб-ускуналари блан қуролланган энг йирик даволаш муассасасидир. Тўртинчи бешйиллик даврида коллективимиз олдида мутахассислар етказиш ва илмий-текшириш ишларини кенгайтириш соҳасида катта ва фахрли вазифалар турибди.

Тошкент медицина институтининг коллективи, олимлар олдига улуғ йўлбошчимиз Сталин томонидан қўйилган вазифаларни бажаришда бундан буён ҳам ғайрат блан, фаол иштирок қилади.

Доцент Ҳ. ЗОҲИДОВ.
Медицина институтининг директори, медицина фанлари кандидати.

Қисқа сатрларда

Тошкент медицина институти ҳузуридаги рентгенология клиникасининг мудири профессор С. А. Молчанов одам гавдасини рентген нурлари ёрдами блан қаватларга бўлиб кўриш (томография) усулини топди ва шу мақсад блан алоҳида асбоб ясади. Бу асбоб Иттифоқимизнинг Москва, Тбилиси, Боку ва бошқа катта шаҳарларида кенг қўлланилмоқда.

★

Тошкент медицина институти ҳузуридаги кўз касалликлари клиникасининг мудири профессор П. Ф. Архангельский кўзга тушган нарсаларни аниқлайдиган ва уларни олиб ташлайдиган махсус асбоб кашф этди.

★

Тошкент медицина институти ҳузуридаги физиология кафедрасининг мудири профессор Н. В Данилов пружинали манометр ясади. Бу асбоб қон босимини бемалол ўлчашга имкон беради.

★

Тошкент медицина институти ҳузуридаги биохимия кафедрасининг мудири профессор А. С. Волинский оғриқсиз операция қилиш учун янги бир дори топди. Бутунлай заҳарсиз бўлган бу дори операция қилинувчи беморга ҳеч қандай зиён етказмайди.

★

Тошкент медицина институти тўртинчи бешйилликнинг охирига қадар ҳар йили 580 та врач тайёрлаб чиқариши керак. Тўртинчи бешйилликда Тошкент медицина институтида 1500 ўринлик клиника биноси, назарий кафедралар учун катта корпус ва студентлар учун 500 ўринлик ётоқхона биноси қурилади.

Мас'ул муҳаррир: С. РАЖАБОВ.

«Қизил Ўзбекистон» ва «Правда Востока» бирлашган нашриётининг босмахонаси.
Тиражи 64,5 минг
№ 106. Р.00039